13
1

Philatelica

Philatelica 2013/1

Tartalom / Content:

Jan Heijs:	Magyarország részvétele a postaháborúkban Postal War: Hungary Also Was Involved	1.
Kostyál Ferenc:	A „HAZATÉRÉS 1938” feliratú bélyegpár The Pair of Stamps with Inscription ‘HAZATÉRÉS 1938’	6.
Dr. Nagy Ferenc:	A zentai 1944-es helyi kiadás összefoglaló története Comprehensive History of the Local Issue of 1944 in Zenta	17.
Mervyn Benford:	Tábori posta a II. világháborúban − első rész Field Post in World War 2 — Part One	26.
Dán János:	Kiegészítés Mervyn Benford úr cikkéhez Supplement to the Article of Mr. Mervyn Benford	40.
Sebestyén T. Tamás − Szücs Károly:	A színesszámú krajcárosok ívrekonstrukciói Plating of Coloured Number Krajcar Issues	32.
Mafitt hírek / Mafitt News		35.

A Mafitt köszönetét nyilvánítjuk a cikkek fordítóinak / Acknowledgement of Mafitt for the participation in the translations:
dr. Lővei György (Budapest), dr. Homonnay Géza és Gulácsy Eszter

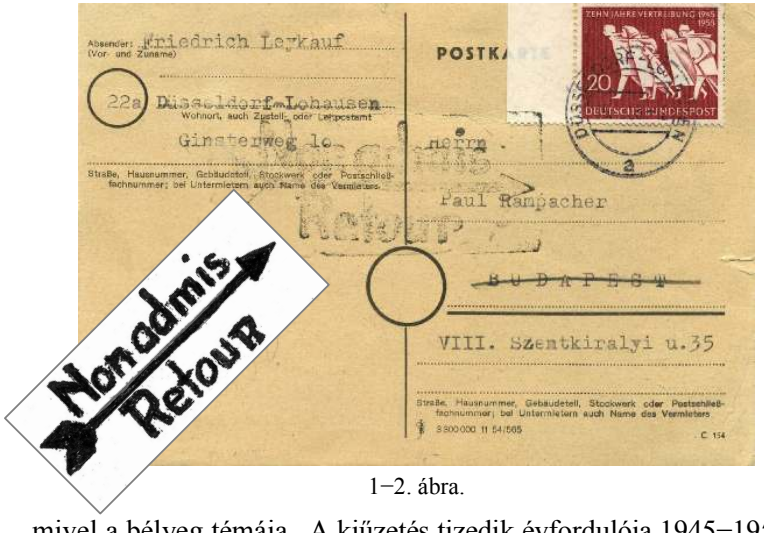
Szerkesztő / Editor	Szücs Károly, Mafitt titkár / secretary of Mafitt
Tanácsadók / Consultants	Filep László, bélyegszakértő / philatelic expert
	Dr. Lővei György, a Gervay alapítvány elnöke / president of the Gervay Foundation
	Dr. Somogyi Tamás, a Bélyegvilág tiszteleti szerkesztője / honorary editor of the Bélyegvilág

MAGYARORSZÁG RÉSZVÉTELE A POSTAHÁBORÚKBAN

JAN HEIJS, AMSTERDAM

Az alábbi képeslapot 1955-ben irányították vissza a feladóhoz Magyarországról „Non admis / Retour” jelzéssel:

1−2. ábra.

mivel a bélyeg témája „A kiűzetés tizedik évfordulója 1945−1955” (lásd 1. ábra Mi 215) és a bélyegen menekülő polgári személyek ábrázolása[1] sértette az akkori szocialista országok politikai érzékenységét. A bélyeg miatt a Magyar Posta visszaküldte a levelet, hasonlóan az NDK, Csehszlovákia és Lengyelország postai hatóságaihoz. Ezt a különleges intézkedést nevezzük postaháborúnak.

A posta- vagy bélyegháború meghatározása olyan intézkedést takar, amikor valamely ország a fennálló politikai rendjét sértő bélyeg, bélyegzés, vagy a két ország rendezetlen viszonya miatt a küldeményt visszaküldi a feladónak, vagy a bélyeget felismerhetetlenné téve, esetleg megportózva kézbesíti a címzettnek.

Ezek az intézkedések okai és következménye a következők lehetnek:

A) Visszaküldés

1. A visszautasítás oka maga a bélyeg;
2. A visszautasítás oka nem a bélyeg, hanem más postai ok (pl. bélyegző)

B) Kézbesítés mellett alkalmazott egyéb intézkedések

3. A bélyeg letakarása „kitörlése”;
4. Az ország, vagy terület el nem ismertsége miatt portózás, annak ellenére, hogy a küldemény tarifa helyesen lett bérmentesítve;
5. Nem a bélyeg, hanem más politikai propaganda eszköz alkalmazása levélen.

Ad 1) A visszautasítás oka maga a bélyeg. Ez a leggyakoribb eset, ilyenkor vagy visszaküldték a bélyeget, vagy eltakarták, mint a Mi. 215 bélyeg esetében (a Magyar Posta ezt a módszert sosem alkalmazta, csak a visszaküldést.)

[1] Az un. „Ostdeutschokat” később áttelepülőknek hívták, akik Kelet-Poroszországból, Lengyelországból és Csehszlovákiából települtek át zömmel a nyugati megszállási zónákba.

A Mi. 215-ös bélyeget 1965-ben (Mi. 479) újra kiadták, ekkor már Kína, Észak-Korea és Mongólia postája is „éber” volt.[2]

3. ábra. Mi. 215 visszaküldve Magyarországról

Két magyar bélyeget is visszautasított Csehszlovákia postája 1934-ben, az 1933. Repülő sor 20 fillér és 40 fillér bélyegeit (MBK 537−538).[3] Az ok ismert: a két bélyeg felirata („Giustizia per L’ Ungheria”) és a kettős-kereszt együttes ok volt a visszautasításra. A Magyar Királyi Posta a Csehszlovák forgalmi sor 25 h és 30 h, címereket ábrázoló értékeit (Mi. 280−281) irányította vissza. (A postaháborúk történetében, ilyen viszonosságra példátlan eset volt, a többi eset inkább „incidens” volt.)

4. és 5. ábra [4]

[2] A Michel levél katalógus ennél a bélyegnél 15 féle színű tintával való lemázolást és további 5 további módszert ismertet (Pk I.a-o, Pk II-VI), Katalógus 120-126. oldal, közte a magyar visszaküldés dokumentumai

[3] Lásd Dr. Lővei György: The news of the Hungarian Philately 2009. július – augusztus, Postatörténeti Szemle 2008. év.

[4] A képek a szerző gyűjteményéből valók. A POSTEX Bélyegkiállításon átadtam részére valamennyi általam ismert ilyen levél fotóját. (A fordító megjegyzése.)

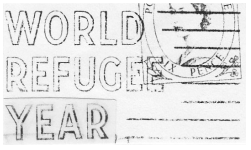
A hidegháború alatt a csehszlovák, a lengyel, az NDK és a szovjet posta volt igen aktív, több mint 50 esetben küldtek vissza küldeményeket, vagy tettek bélyegeket felismerhetetlenné. Magyarország ezzel szemben 1934−1965 között mindössze 6 ügyben volt érdekelt.[5] Még az osztrák Ungarnhilfe, vagy a hanaui hidat ábrázoló osztrák bélyeget sem küldte vissza a magyar posta szemben a csehszlovák postával.

6. ábra

Az 1959−1960-es „Nemzetközi Menekültek Éve” is postai küldemények visszaküldésével járó bélyeghábo rúhoz vezetett. A lengyel, szovjet és román posta 21 ország bélyegeit küldte vissza.

1960-ban a román postai hatóságok befeketítették „Nemzetközi Menekültek Éve” bélyegzővel ellátott küldeményeket.

7. ábra A letakart bélyegzés eredetileg

[5] Érdekesség, hogy Magyarország egyetlen izraeli küldeményt sem küldött vissza, annak ellenére, hogy ezt más országok megtették 1967 után (például Mi. 390-392, Mi. 483 – a moszkvai Nagy Zsinagógát ábrázoló bélyeg, Hagana bélyegző.)

Erre az 1960. április 22-i levélre egy feliratos bélyegzőt ütöttek:

8. ábra

A román szövegű bélyegző fordítása a következő: „Harcolunk a békéért, garantáljuk gyermekeink nyugalmas és boldog életét”. A felháborodás oka az volt, hogy az akkori politikai menekültek nagyrésze a volt szocialista országokból menekült el. Igaz még az egyiptomi, pakisztáni menekült bélyeg is erre a sorsra jutott, pedig a kasmíri vagy palesztin menekültek kérdésében más álláspontot foglaltak el ugyanezen országok. Más országok csak a „szokásos” két módszert és az inkriminált bélyeg eltávolítását alkalmazták.

A statisztikák azt mutatják, hogy 1870-ben, az Elzász-Lotaringia miatt kitört postaháború óta 290 esetben tört ki postaháború és ezek nemcsak a két Németországot érintették, hanem 2008-ig 70 másik országot is . A német bélyegek elsőbbsége vitathatatlan. 1985-ben hasonlóan 1955-höz és 1965-höz a német Exodus bélyeg miatt „sújtotta” őket ellenintézkedés.

9. ábra

A volt európai szocialista országok mellett 1965-ben még a Kínai Népköztársaság, Mongólia és Észak-Korea is ellenintézkedéseket tett. Lengyelországban az UPU hivatalos lapjának példányára is hivatkoztak: „Retour, circulaire BI UPU 153/1985”, amelyben megjelent a lengyel tiltás. Ennek oka az volt, hogy az UPU egyezmény 1957-es szövege kimondta, hogy a bélyegeknek hozzá kell járulniuk egymás jobb megértéséhez, nemzeti kultúrák terjesztéshez, a népek barátságához. (UPU egyezmény Ottawai szövege 1957, 14 cikkely.) Az UPU maga egyetlen bélyeget sem nyilváníthatott nem kívánatosnak, csak tudomásául vette a bejelentést és azt közzé tette hivatalos körleveleiben.

A postaháborúk folyatódtak a hidegháború befejezése után is. 1995. november 8-án a Palesztin Hatóság (PH) megkapta a jogot arra, hogy a saját bélyegeket adjon ki és Izrael is vállalta a saját bélyegekkel bérmentesített levelek továbbítását a címzetteknek. Ugyanakkor az oslói egyezmény tiltotta a Palesztina szó alkalmazását és azt, hogy a Palesztin Hatóság pénzét millsnek (a Palesztin brit mandátum pénzneme) nevezzék fils helyett. A Palesztin Hatóság már 1984-ben is adott ki bélyeget mills értékjelzéssel, amelyeket csak belföldön lehetett felhasználni. (Mi 1−14) Később ezeket a bélyegeket új névértékkel felülnyomták (Mi 16−29.) A Mi 1−14 bélyegeket az izraeliek leragasztották és egy ’Palesztin Hatóság — díj leróva’ bélyegzőt használtak. Később a Palesztin Hatóság a bélyegeken kis betűkkel írta a Palesztin Hatóság nevét, míg nagybetűvel a Palesztina nevet oly módon, hogy a brit mandátumi bélyegek képével díszítették a bélyegeket (Mi 30−32, bélyeg a bélyegen motívum.)

10. ábra

Az Izraeli Posta eltakarta ezeket a bélyegeket. Érdekesség, hogy a „provokatív” bélyeg kiadásánál az sem zavarta a palesztinokat, hogy a mandátumi Palesztina bélyegein héber felirat is volt: Erec Yisrael, vagyis Nagy Izrael, ami természetesen a mai palesztin területet is magába foglalta.

11. ábra

A katalógus 1870−2000 között az alábbi konfliktusokat tekinti bélyeghábornak:

1870.	Elzász-Lotharingia: Francia − és Németország között
1924.	Mongólia – Kína
1933−1946.	Falkland szigetek − Argentina
1934.	Magyar Királyság – Csehszlovák Köztársaság
1938−1945.	II. Világháború: 11 fő szám ismert
1948/1949.	Berlini Postaháború.
1948−1986.	A hidegháború bélyeghábornús dokumentumai
1948−1986.	A két német állam külön háborúja
1959/1960.	NATO bélyegek (Olaszország, Franciaország) és az ENSZ menekültek nemzetközi éve bélyegek
1966.	Spanyolország – NDK/Csehszlovákia
1965/1970.	Rhodesia – Egyesült Királyság és más országok (pl. Guernsey, India. Zambia)
1974/1984.	Török Ciprus és más országok.
1988.	Kína – Taiwan
1989/1999.	Franciaország − Algéria/Libanon
1995.	Palesztin Hatóság – Izrael
2000.	Macedónia − Görögország

Magyarország két bélyegzést utasított vissza: Az egyiket az Egyesült Államok 1957-ben használta: „Támogatjuk a szabadságért vívott keresztes háborút”, míg a másikat Svájc használta 1964-ben: „Segítséget a Svájcban elő menekülteknek”. Mivel a szerző csak levélmásolatokat ismer, így ábrát bemutatni nem tudunk.

A hatodik postaháború az volt, amikor a Magyar Posta visszaküldte a Kossuth FDC-ket. Az USA-ban megjelent Kossuth Lajos bélyegeket Kossuth címerrel bélyegezték le. A címer az 56-os forradalomra utalt, emiatt küldték vissza a leveleket Magyarországról és Csehszlovákiából. Utóbbi ország a Masaryk bélyegeket is visszaküldte.

12. ábra

A II. Világháború alatt a semleges Svájc, éppen semlegességére hivatkozva utasította vissza a német háborús propaganda bélyegzőjét, a ’Győzelem” szó használatát a cseh morva küldeményekre ütött bélyegzők esetében, illetve tuniszi, marokkói algériai bélyegek esetében szintén a ’Győzelem” („Victoire”) szó feltüntetését.

A példák is mutatják, hogy időről időre jelennek meg olyan bélyegek, amelyek más országok ingerküszöbét átlépik, vagy egy terület, ország rendezetlen státusza vezet bélyeghábornúhoz. A németeknél egy külön gyűjtői ágat jelent ezeknek a leveleknek a gyűjtése, amelyek izgalmas történelmi dokumentumok, még akkor is, ha a gyűjtők időnként vissza is éltek a postai dokumentumok „gyártásának” lehetőségével.[6]

Fordította: dr. Lővei György

[6] A szerzőnél megrendelhető a „Postai háború katalógus 1870-2008”, kétnyelvű német / angol, 231 oldal, 1100 képek, szerkesztette Jan Heijs 2011 szeptemberében. Megrendelhető € 34, plusz 7,20 € postaköltség felszámítása mellett az alábbi postacímen: heijsmo@xs4all.nl angol, holland, francia és német nyelven. A szerző vár minden olyan levelet, információt, amely a katalógusban nem szereplő postaháborúra utal.

A „HAZATÉRÉS 1938” FELIRATÚ BÉLYEGPÁR

KOSTYÁL FERENC, BUDAPEST

A II. világháború viharának előszeleként, 1938-ban az európai nagyhatalmak — a mai európai szemlélettel nézve — az 1920-ban aláírt Trianoni Békeszerződéssel a Csehszlovákiához csatolt Felvidék (zömében magyarlakta) déli sávját — a mai Szlovákia egy részét — Magyarországnak ítélték.

1. ábra

A Magyar Királyi Posta erre az alkalomra egy „HAZATÉRÉS 1938” feliratú 20 és 70 filléres bélyegpárt bocsátott forgalomba az 1938-as Szent István sorozat bélyegeinek képével, azok színét az eredetitől megkülönböztethető színárnyalatban nyomva, a visszacsatolásra utaló felirattal kiegészítve.

A bélyegek a felvidéki bevonulással nagyjából egy időben, december 1-én kerültek forgalomba és 1939. június 30-ig lehetett azokat felhasználni.

2. ábra

A „HAZATÉRÉS” bélyegpár próbanyomatai

Légrády Sándor a próbanyomatok tervezésénél az 1938-as Szent István sorozat 20 filléres és 70 filléres címleteit vette alapul, és a bélyegek alapszínezését megtartva, különböző, a területi revízióra utaló feliratokat helyezett rajtuk.

A 20 filléres felső négy darabjának felirata:

„MAGYAROK A MAGYAROKHOZ”

Az alsó sor első két bélyegének felirata:

„1938 VISSZATÉRÉS” ill. „VISSZATÉRÉS 1938”

az utolsó kettőé:

„FELSZABADULÁS 1938” ill. „1938 FELSZABADULÁS”

A próbanyomatok 1938 októberében készültek, részben összhangban az elrendelt „VISSZATÉRT 1938” szövegű bélyegzők használatával. A végső kiadás a „HAZATÉRÉS 1938” feliratot tartalmazza mindkét címletnél, a próbanyomatoktól eltérő színekkel. [7]

3. ábra

[7] E próbanyomatok bemutatása a Bélyegmúzeum engedélyével történt.

A bélyegek előállítási különlegességei

A bélyegeket két-, illetve három fázisban nyomtatták és fésűsfogazó géppel fogazták. A felülnyomatok és az alapbélyegek egymáshoz képest jelentősebb eltolódást alig mutatnak, a bélyegkép összhatásában azonban a fogazás központossága is szerepet játszik. Mind a 20 filléres, mind a 70 filléres bélyegnél elmondható, hogy nagyon ritkán fordul elő jelentősebb felülnyomat-eltolódás. A kisebb eltolódásokból is bemutatunk néhány példát mindkét címletnél, valamint a 20 filléresnél már a „tévnyomat” fogalmát megvalósító oldalra tolódást is.

Példák a 20 filléres bélyegek kisebb-nagyobb eltolódásaira:

4. ábra Kisebb pozíciókülönbségek Jelentősebb eltolódás

4a. ábra A fenti jobb szélső, 4. bélyeg eltolódásának összehasonlítása a normálissal

5. ábra Festékezési hibák a Z betűnél és az 1-nél

6. ábra A 70 filléres bélyeg szövegeltolódásai

7. ábra A fogazógép ugrása miatt a bal oldali ívszélen jelentős mértékben eltolódott fogazatú 70 filléres bélyeg

A bélyegpár fogazat eltolódásai leveleken

8 ábra Belföldi expressz levelezőlap.
Az eltolódás felfelé 2 mm, balra 0,8 mm.

9. ábra Külföldre küldött ajánlott levél. A 70 f-en az eltolódás jobbra 2,5 mm, a 20 f-en pedig felfelé 2,8 mm és jobbra 1,5 mm.

A „Nagymánya” tévnyomat története és publikációi

Nagymánya az 1910-es népszámlálás adatai szerint 1304 lakosú község a Verebélyi járásban, Bars vármegyében. Lakosságának nemzetiség szerinti megoszlása: 1206 szlovák, 84 magyar és 12 német.

1938 végén az I. Bécsi döntés alapján a visszacsatolt területeken fekvő Nagymánya község is újra Magyarországhoz tartozott.

10. ábra

Ebből az alkalomból „HAZATÉRÉS 1938” feliratú bélyegpárt jelentetett meg a posta. 1939 májusában fedezték fel, hogy a Nagymányán használt 70 filléres „HAZATÉRÉS 1938” bélyegekből a vörös felirat nélküli címletek is léteznek.

A felirat nélküli bélyegek maradékkészletét, 38 darabot a Magyar Királyi Posta azonnal bevonta, és egyben elrendelte a májusi csomagszállító levelek ellenőrzését is. A beszolgáltatott postatiszta „hibás” bélyegek és a visszaküldött csomagszállító levelek a Bélyegmúzeum készletébe kerültek. A bélyeggyűjtők és bélyegkereskedők rendkívüli erőfeszítéseket tettek, hogy a tévnyomatot megszerezzék. A több-kevesebb sikerrel járt tevékenység öt darab postatiszta tévnyomat elajándékozásához vezetett. A II. világháború rendkívüli károkat okozott a magyar bélyeggyűjteményekben, így valószínű, hogy a gyűjtői forgalomba került Nagymánya tévnyomatok ⅔-a elpusztult, tönkrement. Ma a budapesti Bélyegmúzeumban egy szóló bélyeg és egy összefüggő, 24 darabos, alsó ívszéli tömb mellett egy teljes szállítólevél is található a felirat nélküli bélyeggel bérmentesítve.

A „szocializmus” évei alatt a bélyegek sorsáról csak keveset tudhattunk, a piac hiánya miatt a bélyegek jó része külföldre került, az itthon maradt példányokat pedig tulajdonosaik jelentős értékük miatt majdhogynem titkosan kezelték, csak a kilencvenes években kerültek ezek a ritkaságok nyilvános hazai árverésekre.

A fokozatos piacosodás ahhoz is hozzásegítette a hazai gyűjtőtársadalmat, hogy feldolgozza és összegezze mindazt, amit erről a legendás tévnyomatról tudhatunk.

A jelen cikk bemutatja – az irodalom jegyzékben felsorolt kutatási eredményeken túl – a legfrissebb filatéliai kutatásokat, a tényleges ismert példányok képekben történő megjelenítésével. A filatéliai kutatásokban igazi áttörést Szabó Jenő muzeológus cikke jelentette, amely a Hírközlési Múzeumi Alapítvány 2007-es évkönyvében jelent meg (Budapest 2008.) A cikk nagy szenzációja az addig ismeretlen 24 darabos Nagymánya tévnyomat tömb megtalálása és nyilvános bemutatása. A tömb értéke szakértők szerint több millió USA $-ra tehető.

Jelentős eseményként említhető a 2009-es HUNFILA nemzeti kiállítás, ahol jelen cikk szerzője bemutatta egykeretes anyagát, öt darab Nagymánya tévnyomattal, köztük az elsőként nyilvánosság elé tárt, a tévnyomatot tartalmazó ajánlott levéllel. A „Magyar bélyegek története” (irodalomjegyzék: 4.) két „Nagymánya” levelet említ, amelyek akkor már a szerző tulajdonában voltak.

„Nagymánya”tévnyomatok a postai forgalomban

Előzmények: Nagymányán 1881-ben alapitottak a postahivatalt, mely 1919-ig, a csehszlovák légiós csapatok bevonulásáig magyar postaként működött. E korszak végéről származik a következő oldalon bemutatott postautalvány:

11. ábra. A postautalvány elő- és hátoldala

Az 1919. január 4-én, Budapesten feladott és Kismányára címzett pénzösszeg megérkezett január 6-ra Nagymányára, mint az utolsó postára. (A 40 fillér lerovás a díjszabásnak megfelelő.)

Érdekes, hogy a Magyar Királyi Posta nem megyék szerint szerveződött, ugyanis Kismánya Nyitra vármegye Érsekújvári járásához tartozott, szemben a Zsitva folyó másik partján lévő Bars vármegyéhez tartozó Nagymányával (kb. 8 km.)

1919-től 1938 november 2-ig a Csehszlovák Posta működött, majd az I. Bécsi döntés alapján, a Belvedere palotában aláírt egyezmény másnapján már a Magyar Királyi Posta intézkedett a hazatért Felvidék postahivatalainál a „VISSZATÉRT 1938” feliratú bélyegzők használatáról. A Magyar Királyi Posta – a korábbiakban leírt gyártási tevékenységeket elvégezve, 1938. december elsejei forgalomba bocsátásról rendelkezett. A posták már november végén megkapták az új bélyegpár posta íveit.

A posta vezetése 1938. december 5-én utasította az újonnan igazgatása alá került postahivatalokat, hogy addig ne rendeljenek új 20 és 70 filléres bélyegeket, amíg a „HAZATÉRÉS 1938” bélyegpárból van készletük. Az első kérdés itt vetődött fel, hogy Nagymánya postahivatala kapott-e ellátmányt a novemberi „HAZATÉRÉS 1938” bélyegpárból vagy sem.

A használt példányok legkorábbi ismert dátumából úgy tűnhet, hogy a tévnyomat a későbbi, április eleji leszállítású ellátmányból származik. Az eddigi kutatásaim szerint azonban a tévnyomat 100-as íve bármelyikből származhat. Bizonyságul szolgáljon az alábbi 1938. dec. 5. 12 ó Nagymánya bélyegzővel ellátott „HAZATÉRÉS 1938” bélyegpár 70 filléres bélyege.

A „Nagymánya” tévnyomat legkorábbi felhasználásai

A tévnyomat első felhasználását a használt példányok legkorábbi bélyegzési dátuma adja. A Nagymánya postahivatalnál lebélyegzett 17 ismert tévnyomat közül az itt bemutatott, Lévára küldött, 39. IV. 26. 16. órakor feladott, és 39. IV. 27. 8ó érkezési bélyegzésű ajánlott levél a legkorábbi küldemény.

12. ábra

A második legkorábbi felhasználás, Nagymánya hely-kelet bélyegzőjével 39. IV. 28. 9 órakor lebélyegzett példány.

13. ábra

Felhasználás levélpostai küldeményeken

A véletlen nagy rendező, a gyűjtő sokszor nem is veszi észre, hogy az általa „vadászott" filatéliai darabokat milyen érdekes kapocs köti össze. Ezen a lapon egy — feltehetőleg levélből — kivágott Nagymánya-bélyeget, egy Arcképek 16 filléressel együtt felhasznált másik tévnyomatot,végül egy igen érdekes, utánküldött és egészben megmaradt ajánlott levélen lévő harmadik példányt tudok bemutatni. A bélyegek használatát a felhasználás napja, május hatodika köti össze, az itt a véletlen révén egymás mellé került bélyegeket egy, illetve néhány óra eltéréssel tépték le az ívből!

14. ábra Reggel 9 óra

15. ábra Délelőtt 10 óra

16. ábra Délután 16 óra

Felhasználás szállítólevélen és küldeményeken

A legújabb kutatási adatok szerint nagyon kevés szállítólevélen megmaradt „Nagymánya” létezik. Ezt a tévnyomatot május 12-én használták fel egy terjedelmes csomagon, egy Horthy 1 Pengős forgalmi bélyeggel kiegészítve.

17. ábra „Nagymánya” bélyeg, csomagszállítólevél szelvényen

Az alábbi, május 11-én felhasznált bélyeg feltehetően egy ajánlott levélből lett kivágva. Az alatta lévő kör alakú nyomat hivatali fejlécet valószínűsít. Átvilágítva kivehető, hogy a felhasználó átragasztotta a szlovák közigazgatási boríték fejlécét, amelynek szövege: Krajina Slovenskă, Obec Velkă Maňa, Okres Vráble.

18. ábra. Egy levélpostai példa arra,
hogy egyszerű filatéliai objektumok mennyi mondanivalót rejtenek.

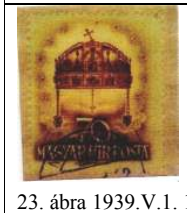
Az 1939. május 3-án feladott küldeményen szereplő „Nagymánya” tévnyomat teljes terjedelmű bélyegzésével jól illeszkedik a postán futott tévnyomatok gyűjteményébe.

19. ábra.

„Nagymánya” tévnyomatok a postai forgalomban

A jelenleg ismert használt tévnyomatok összefoglaló táblázata a következő oldalon található. A táblázatban időrendi megjelenésben, kék színű szöveggel a szerző gyűjteményét, zöld színű szöveggel a Bélyegmúzeum, mig fekete színű szöveggel más gyűjtők bélyegeit jelöltem.

Feladás kelte/címzett helység	Küldeményfajta	Jelenlegi megjelenés
 21. ábra 1939.IV.25 16 / Léva	3. súlyfokozatú távolsági ajánlott levél (40−250 g)	*Komplett levél* feladási és érkezési bélyegzőkkel, ajánlási ragjeggyel
 22. ábra 1939.IV.28.9	Ajánlott levél vagy csomag-szállító levél	Postán használt küldeményről leáztatott bélyeg, fél bélyegzéssel
 23. ábra 1939.V.1. 12.	Távolsági ajánlott levél	Boríték kivágáson levő bélyeg fél bélyegzéssel
 24. ábra 1939.V.3. 15.	Távolsági ajánlott levél vagy cso-mag-szállítólevél	Postán használt küldeményről leáztatott bélyeg egész bélyegzővel

Feladás kelte/címzett helység	Küldeményfajta	Jelenlegi megjelenés
 25. ábra 1939.V.4.10	Csomagszállító levél	Csomagszállító levél kivágás, a teljes bélyegzéssel. A tévnyomat eddig ismert egyetlen előfordulása két kiegészítő Arcképek bélyeggel.
 26. ábra 1939.V.5.12	Távolsági ajánlott levél	Egybélyeges küldeményről származó, telibélyegzésű, leáztatott példány
 27. ábra 1939.V.6.9 / Budapest	Távolsági ajánlott levél	*Komplett levél* feladási és érkezési bélyegzőkkel, ajánlási ragjeggyel. A ragjegy harmadik számjegye vaknyomat.
 28 ábra. 1939.V.6.10	3. súlyfokozatú távolsági ajánlott levél (40−250 g)	Levél kivágás 70 f tévnyomat + 16 f Arcképek díjlerovással, teljes bélyegző lenyomattal.

Feladás kelte/címzett helység	Küldeményfajta	Jelenlegi megjelenés
 29 ábra. 1939.V.6. 16	Ajánlott levél	Levél kivágáson a tévnyomat teljes bélyegző-lenyomattal
 30. ábra 1939.V.9. 9.	3. súlyfokozatú távolsági ajánlott levél (40−250 g)	Levél kivágás a 70 f tévnyomat és a 16 f Arcképek bélyegeivel, teljes bélyegző-lenyomattal
 31. ábra 1939.V.11. 11.	Ajánlott levél	Levél kivágás szlovák hivatalos levélből a benyomott pecsétre ragasztott tévnyomattal
 32. ábra 1939.V.12. 12	Csomagszállító levél	Csomagszállító levél díjlerovásra használt szelvénye a tévnyomat 70 f + Horthy 1 Pengős bélyegekkel, teljes bélyegző-lenyomattal

Feladás kelte/címzett helység	Küldeményfajta	Jelenlegi megjelenés
 33. ábra 1939.V.13 10.	Ajánlott levél vagy csomagszállító	Postai küldeményről leáztatott ¾-rész bélyegző-lenyomatú használt bélyeg-tévnyomat
 34. ábra 1939.V.15. 15.	Ajánlott levél vagy csomagszállító	Postai küldeményről leáztatott 60%-os bélyegző-lenyomatú használt bélyeg-tévnyomat
 35. ábra 1939.V.16. 9.	Ajánlott levél vagy csomagszállító	Postai küldeményről leáztatott ¼-rész bélyegző-lenyomatú használt bélyeg-tévnyomat
 36. ábra.1939.V.15. Enyig	Csomagszállító levél	Komplett postai szállítólevél törzslap a 70 filléres tévnyomat egyes bérmentesítésével, feladási és érkezési bélyegző lenyomatokkal ellátva
 37. ábra 1939.V.20.9	Csomagszállító levél	Kivágás csomag szállítólevélből teljes bélyegző-lenyomattal, a 70 filléres tévnyomat valószínűleg egyes bérmentesítésével. Utolsó napi felhasználás.

A postai forgalom értékelése

Az általunk ismert használt tévnyomatok fenti áttekintő táblázata szerint a Nagymányai postahivatalban az 1939. április 26. és május 20. között felhasznált tévnyomatokból eddig 17 fennmaradt példányról szereztünk tudomást. A postahivatal 1939 ápr. 30-án, május 7-én és május 14-én vasárnap zárva volt. A tényleges forgalmazás napjainak száma tehát jelen ismereteink szerint 22 nap.

Az eredetileg feladott küldemények fajták megoszlása az alábbiak szerint adódott:

4 db postai szállítólevél;
8 db ajánlott levél;
5 db ajánlott levél vagy szállítólevél, nem dönthető el.

A dokumentumok teljességét illetően az alábbi megoszlás adódik:

2 db komplett ajánlott levél;
1 db postai szállítólevél törzslap;
1 db postai szállítólevél bérmentesítési szelvénye;
7 db küldeményből való kivágás;
6 db küldeményről leáztatott használt bélyeg.

A tévnyomatok tulajdonosai:

- Bélyegmúzem: 1 db postai szállítólevél törzslapon;
- A szerző gyűjteménye:
  2 db postai komplett ajánlott levélen,
  1 db postai szállítólevél bérmentesítés szelvényen,
  3 db levél-kivágáson,
  2 db használt leáztatott bélyeg.
- További gyűjtemények összesen:
  3 db kivágás küldeményekből;
  5 db használt leáztatott bélyeg.

Az alábbiakban bemutatjuk a korábbiakban jelzett, a Bélyegmúzeum tulajdonát képező, teljes frankatúrával ellátott postai szállítólevelet, mely egyedi dokumentum:

38. ábra[8]

Postatiszta „Nagymánya" tévnyomatok számbavétele

Az utóbbi 25 év bélyegárverési katalógusaiban előfordult és a Bélyegmúzeum állományában levő példányok alapján, a fennmaradt postatiszta tévnyomatok az alábbiak:

39. ábra A Bélyegmúzeum 24 darabos tömbje[8]

[8] Közölve a Bélyegmúzeum engedélyével

Bélyegmúzeum 1939.V.21-től | Pofila Bp. 2004.VI. 19. 6273 | Profila Bp. 2005.XI.26. 4252.

Darabanth Bp. 2005.V.29.12539. | Darabanth Bp. 2009.XI.7 4177. | Darabanth Bp. 2011.V.14.1695.

H/ Atteszt: Orbán (90. ívhely)

40−47. ábrák Az ismert használatlan példányok[9]

1938. május 20-án a postaigazgatóság a tévesen nyomott készlet azonnali beszolgáltatására utasította a nagymányai postahivatalt, melynek a postamester eleget tett, és másnap 21-én feladta a 38 darab tévnyomatot, amely a Bélyegmúzeumba került. A kutatásaink szerint jelenleg a fenti 32 darabot ismerjük. Az árverésre került tévnyomatok megkülönböztetése a fogazások tépési különbségei alapján történt. E módszer alkalmazásával derült ki, hogy egy-egy darab többször is árverésre került. A feltüntetett dátum az árveréseken való előfordulás utolsó dátuma.

[9] A színeltéréseket a képanyag sokféle forrásból történt beszerzése okozta. Az utolsó, 47. ábra a színhelyes.

Összegzés

A szerző gyűjtői és kutatói tevékenysége alapján megállapítható, hogy e híres tévnyomatból összesen 49 darabot ismerünk. Jelen cikk, illusztrációval és azonosítva tartalmazza valamennyi példányt. A bélyegek tulajdonosai: a budapesti Bélyegmúzeum birtokában van 26 darab (a használatlan 24-es tömb +1 szóló, valamint 1 db használt szállítólevélen.) Gyűjtői forgalomból az ismert példányok száma 23 darab, amelyből 7 darab postatiszta, 16 darab postán kezelt.

A szerző gyűjteménye 8 darab használt bélyeget tartalmaz az alábbi megoszlásban: 2 darab komplett ajánlott levél (a levelek még árverésen soha nem szerepeltek, értékük több százezer USA $-ra becsülhető), 1 darab szállítólevél szelvény, 3 darab teljes bélyegzős kivágás, 2 darab használt bélyeg.

Irodalomjegyzék:

1. Szabó Jenő: Az ismeretlen Nagymánya-tévnyomat. Hírközlési múzeumi alapítvány évkönyv 2007. Budapest, 2008
2. Kostyál Ferenc: A hazatérés 1938 bélyegpár. HUNFILA kiállítási gyűjtemény, 2009.
3. Makkai − Surányi: A magyar bélyegek monográfiája, IV. kötet. Budapest, 1971., 478−479. oldal
4. Nikodém Gabriella – Szabó Jenő: A magyar bélyegek története Budapest, 2010.

A ZENTAI 1944-ES HELYI KIADÁS ÖSSZEFOGLALÓ TÖRTÉNETE

DR. NAGY FERENC, BÉCS

Zenta tiszaparti község első alkalommal 1216-ban említődik először mit fontos átkelőhely a folyón, magyarlakta település. A helység 1506-ban II. Ulászló királyunktól a „szabad királyi város” címet nyeri, majd 1697-ben a zentai csatával, ahol Savoyai Jenő csapatai döntő vereséget mértek a török betolakodókra, beírta nevét a történelembe. Bécs városában oly ismert, hogy utcát is neveztek el róla (Zentagasse, 5. kerület.)

1. ábra Levelezőlap a Postavezérigazgatóság címére a zentai postahivatalból. 1941. IV. 27.

A trianoni nemzeti katasztrófa eredményeként Délvidékkel együtt Zentát is az SHS államokhoz csatolták és ott is maradt 1941-ig, amikor is több magyar várossal együtt („Szabadka, Zombor, Újvidék” énekeltük, harsogtuk, kiáltottuk, gyerekfejjel még a szerző is) ismét a Szent Korona védettsége alá került.

Hadd mutassak be egy egyedülálló postai dokumentumot azon napokból, ahol a hátoldalon olvashatjuk: „*A megnyitás utáni első lélekzetvétel alkalmával tisztelteljes üdvözletét küldi Sátori Dezső postafelügyelő, Zenta*” (1. ábra.)

A város magyar kézben maradt 1944 októberéig. Ebben az időben egy páncélos hadtest is állomásozott a még k.u. k. időben épült laktanyában. Vessünk pillantást egy dokumentumra azon időkből.

2. ábra Ajánlott levél a rétsági páncélos laktanyából a zentaiba. 1941. szept. 7. Hátoldalán dombornyomással szárnyas-koronás etikett a borítékba nyomva: „Páncélos üdvözlettel”.

Az új, magyar időszak sajnos nem tartott soká az újra hozzánk csatolt Délvidéken. A már akkor dúló világháború keretén belül, 3 és fél év után, a szovjet hadsereg behatolt észak-keleti irányból a térségbe, és éppen Zenta városát foglalták el elsőként a Vajdaság területén, 1944. október 8-án.

Ezek után a szerbek, akik csak az oroszokra vártak, a vajdasági helységekben hallatlan mérvű magyarirtásba kezdtek. A budapesti Terror Házában 2011-ben egy külön kiállítás nyílt meg e vérengzések dokumentálására. („Azért, mert magyar vagy...") Zentán 170 halálos áldozata volt a szerb vérengzéseknek. Ezekből 98 főt név szerint agnoszkáltak. A Délvidéken összesen 4000 főt gyilkoltak le, főleg férfiakat, mert a szerbek ezt az ördögi tervet eszelték ki a magyar népesség szaporodása megakadályozására. Erre emlékeznünk kell, amikor erről az időszakról beszélünk.

Tehát 1944. október 8-át írunk. Orosz uralom van és a szerb önkormányzat, mely csak erre várt, szervezkedni kezd. Mindenekelőtt Zenta elvesztését és „Senta"-vá válását és a „Demokrata Föderatio Jugoslavia"-hoz csatlakozását kellett megörökíteni. Szazanov szovjet tisztnek az volt a kívánsága hogy a fellelhető magyar bélyegeket e dátum feltüntetésével, valamint az új uralkodó ország nevével és egy ötágú piros (linóleum-)csillaggal kell felülnyomni.

A kiadásról Tárkány Szücs Géza írt a Filatéliai Szemlében 1970-ben egy kitűnő cikket, „A zentai provizórium" címmel. Az elmúlt 43 év néhány kiegészítő eredményt hozott, legyen tehát szabad az ő cikke részbeni felhasználásával tovább mesélni a történetet.

A zentai Unio-nyomdában készült a kiadás. A belgrádi Postaigazgatóságnál akkor még fellelhető felülnyomási jegyzőkönyve a következő, a postáról és a dohányboltokból visszaszerzett készletről számol be:

Hadvezérek 1,2,4,5,8,10,24 fill és *Templom* 24 fill.	1000 db
Portó 2 fill.	1000 db
Hadvezérek 3 fill és 30 fill. *Nagyasszonyok*	800 db
Templom 1 fill.	500 db
Hadvezérek 6,12,18,20,80 fill. és 1 P. valamint *Nagyasszonyok* 20,24,50,70,80 fill. és *Szt. Margit* 30 fill.	50 db
Portó 3,4,6 fill.	50 db

Tehát az első 11 értékből álló „kis sorozat", 1000−1000 ill. 800 példányszámú. A portó bélyegeket új értékkel nyomták fel:

a 2 fillérre 10
a 3 fillérre 20
a 4 fillérre 30 és
a 6 fillérre 50 fillér került,

ezekből a 3 utolsó érték 50−50 darabbal.

A Templom 1 filléresből csak egy ív került felülnyomásra, noha 5 ív készlet volt, mégpedig úgy, hogy a felső 50 darab 5 P /cirill betűvel/ az alsó 50 datab 2 P. új értékjelzéssel.

E kiadás nagy magyar kutatói, Néma Péter (Svájc) és Rátai Gábor (Svédország, majd hazatért) filatelisták voltak. Sajnos mindketten korán itt hagytak bennünket, idő előtt szakadt meg értékes kutató munkájuk. Szerbiában Prof. Jovan Velickovic és Jovan Reljin foglalkoztak e kiadással behatóbban. E kiadás egyébként délen nagy becsnek örvend, mivel ez számit az első jugoszláv kiadásnak a háború után. A 28 értékből álló „nagy sorozatért" 3000 eurótól felfelé fizetnek.

Mi legyen az elkészült felülnyomott sorokkal? Működőképes postaszolgálat az első napokban nem volt. A Népi Felszabadító Tanács emléklapokat készített, melyekre a bélyegeket felragasztva azokat egy piros, 20.X.44. 11 dátumos felül CEHTA, alul SENTA jelzésű bélyegzővel láttak el.

3. ábra A 28 bélyeges emléklap első lapja

4 ábra. A másik lap

Az emléklapokból 10 garnitúrát adtak ki a 28 értékes „hosszú sorral”. Meg kell jegyeznem, hogy ez sem stimmel egészen, Tárkány Szücs Géza cikkében egy 27 darabos garnitúrát mutat be, melyről hiányzik egy 24 filléres Templom bélyeg. Az emléklapok összeállítása elég hektikus munka lehetett.

Ötven emléklapon pedig a 11 értékes kis sor volt. Az emléklapokat a publikum nem szerezhette meg, mert magas katonai és politikai személyek kapták meg ajándékba.

Annál inkább örülök, hogy itt egy 28 darabos nagy garnitúrás emléklapot tudok bemutatni az érdeklődőknek. Az emléklap szövege:

„Jugoszláv Föderáció.

A Népi Felszabadító Tanács javaslatára 1944. október. 18-án úgy döntöttek, hogy a magyar bélyegeket ötágú vörös csillaggal és fekete színnel a felszabadító csapatok bevonulásának időpontjával, valamint „Jugoslavija” felirattal nyomják felül a célból, hogy azokat továbbra is postai forgalomban fel lehessen használni. A Tanács döntését a Felszabadító Népi Tanács testülete jóváhagyta. A bélyegeket halvány vörös, 1944. október 20-i dátummal ellátott bélyegzővel bélyegzik le.”

A többi, kis példányszámú bélyeget, melyek nem kerültek fel az emléklapokra, a Tanács és katonai parancsnokság nacsalnikjainak ajándékozták.

De mi lett a „rövid sorok” sorsa? Azokból részben olyan borítékokat készítettek, amelyeket postai forgalomban fel lehetett volna használni. A 11 értékes sor különbö kombinációkkal felragasztva úgy, hogy mindig 30 fillér jött ki, ami egy távolsági levél díja volt akkor. Csak postaforgalom nem volt. Tehát ilyen borítékok csak biankó létezhetnek, szintén a piros bélyegzővel „20. X. 44. 11.”

Ezeken a borítékokon a 10 filléres portóbélyeg mindig integrálva van a 30 fillérbe, mintha ezeket is frankóbélyegnek szánták volna. (Valószínűleg így is volt.) Az elgondolás az volt, hogy ezeket a bélyegeket majd a meginduló postaforgalomban felhasználják.

A valódi bélyegzők fő ismérve a két különböző 4-es a 44-es évszámban. Ez a dátum abból adódott, hogy a határozat október 18-án keletkezett, az előállítás igen gyorsan egy nap alatt elkészült és a sorozat első napja 1944. október 20. Később ezt a dátumot, mint ’Belgrád felszabadulása emlékének megörökítését’ magyarázták, persze ez csak kommunista operett, honnan tudták volna előre a bélyegző előállítói, mikor fognak az oroszok Belgrádba bevonulni, közel 2 hét harcai után.

Lássunk két ilyen biankó, de elsőnapi lebélyegzett borítékot.

5. ábra Nem futott boríték

A fel nem ragasztott kis sorokat elosztották a filatelisták között. Hogy a postaablak nyitva volt-e és ott osztották szét a sorokat, ma már nem lehet megállapítani. Túl ellentétesek az állítások.

Természetesen nagy volt a kísértés, e borítékokból egy néhányat utólagosan „megfuttatni”. Íme, egy ilyen utólagosan géppel megcímzett és Belgrádba küldött levél , mely a hátoldali, meghamisított, érkezési bélyegző szerint másnap, október 21-én már megérkezett. Most már tudja a kedves olvasó, hogy Belgrádba az oroszok csak október 20-án vonultak be, tehát a postabélyegző október 21-ről nonszensz.

6. ábra Utólagosan futtatott boríték Belgrádba 30 filléres frankatúrával, ebbe a 10 filléres portóbélyeg integrálásával. Belgrád akkoriban már „belföld ”-nek számított…

Nemcsak a borítékokat futtatják meg, a sorozat minden értékét hamisítják. Különösen egy nagy budapesti aukciós cég árulja a csinálmányokat, minden árverésen ott vannak a zentai sorok, persze „garancia nélkül”. Némelyik tákolmány olyan primitív, hogy látni, gyártója egy valódi sort nem is látott. Mi azonban lássunk egy bélyeget felnagyítva, hogy minden nyomási karakterisztikumot jól lehessen tanulmányozni.

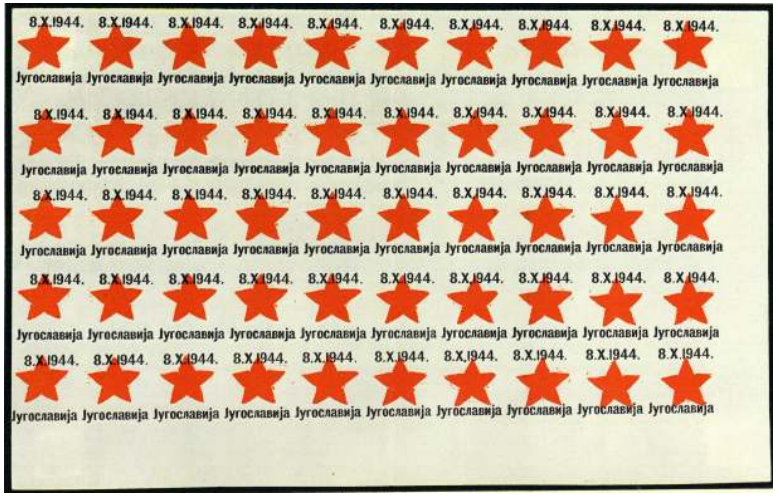
7. ábra 5 fillér négyestömb. Könyvnyomás. Jól látható betű-karakterisztikumok.

8. ábra. Hátoldal. Részleges betű-tükörlenyomat. Garanciajelzések.

A következő ábrán egy próbalenyomatot látunk az 50 helyes felülnyomat-ívről.

Prof. Velickovic attesztje szerint az íveket úgy nyomták felül, hogy mindig egy sorral feljebb tolták a bélyegeket a 10 vízszintes helyes klisé alá. Így, különösen a csillag kis méreteltéréseiről, azonosítani lehet a bélyegek helyét l-től 10-ig, mert azok mindig azonosak.

9. ábra 50 db-os nyomóklisé a bélyegek felülnyomataihoz

Úgy tűnik, hogy csak a régi névértékű bélyegeket nyomták két menetben.

A 2 P/1 f és az 5 P /1 f-nél más volt a helyzet. Itt a vörös csillagra még az új érték is rá került, mint 3. menet, a „P" rövidítés cirill betűvel. A két bélyegből 50−50 darab készült. Ha azonban ezek is 50-esével készültek, akkor hogyan keletkezhetett az alanti pár? Úgy, hogy a fenti 50-et 5 Pengőre, az alsó 50 db-ot 2 Pengőre nyomtatták felül. Összesen 100 db készült. Ez a pár, ami hatalmas ritkaságnak számit, az ív közepéről származhat, egy összefüggő párt képezve. Összesen 10 ilyen pár létezhet. Ez a darab a Rátai gyűjteményből származik és a hátoldalán ott az ellenőrző bélyegzője.

Mint minden felülnyomásos bélyegnél, itt is találunk nyomási eltéréseket. Ezek azonban nem keltik a „mache" benyomását, már csak alacsony példányszámuk miatt is. Így kölcsönzött pl. Prof. Velickovic néhány érdekességet az én gyűjteményemből egy a Südost Philatelie c. német kiadványban megjelent cikkéhez, mert neki nem volt.

10. ábra 2 P és 5 P bélyeg, és összefüggő pár.

11. ábra Előforduló nyomási eltérések. Hiányzó csillag, elcsúszott felülnyomás a bélyegszélre és lefelé.

Így például egy függőleges pár 24 filléres Templomos II. bélyeget, melynek felső darabjáról a vörös csillag hiányzik, mivel a csillag utólagos nyomtatásánál kieshetett.

Vagy a 20 filléres Hadvezérek bélyeg, mely a felülnyomásnál balra elcsúszott és így a felülnyomás mindkét menete a bélyegszélre került.

Az 5 Pengős bélyegnél az „5 P" értékjelzés nyomóléce megcsúszása miatt belekerült a „Jugoslavija" szövegbe (harmadik nyomási menet.)

Ismeretes ezenkívül szedési hibaként „Jugoslivija" Jugoslavija helyett a 3. kliséhelyen, melyet azonban azonnal kijavítottak, így csak pár darab létezhet.

A 10 filléres portóbélyeget később (!) egy stilizált alapnyomattal látták el, ez egy filatéliai játék, melynek nyoma a dokumentumokban nincs.

EGYÉB, RITKA FELÜLNYOMÁSI ELTÉRÉSEK
(Marakovic gyűjtemény)

12a ábra 4 filléres kilencestömb, a legnagyobb ismeretes összefüggés. Az alsó sor fordított felülnyomatú. A felső sor 2-ik bélyege szedési hibaként „JUGOSLIVIJA”. Egyedülálló kombináció!

12b ábra Az 50 darabos 12 filléres Görgey pár, a jobboldali bélyegen mindkét felülnyomás hiányzik.

12c ábra Az 50 darabos 30 filléres Nagyasszonyok bélyegről hiányzik a vörös csillag.

Most van itt az ideje, hogy foglalkozzunk Werner Imre, később Ing. Mirko Verner személyével. Magyar származású ember volt, szüleit Werner Jánosnak és Nagy Josefa-nak hívták. Zentán élt, és már 1934-ben nyomát találjuk filatéliai érdeklődésének, egy. a címére küldött Liszt-blokk formájában.

13. ábra Liszt-blokk Werner Imrének küldve Zentára

Valószínűleg 1944-re már jelentős személyiség lehetett a helyi bélyeggyűjtőknél, mert a Felszabadító Tanács őt bízta meg a zentai helyi kiadás előkészítésével.

Akkorra már Mirko Verner-nek hívják, szimpla „V”-vel, mert jobb állást akkor magyarok nem kaptak, csak ha asszimilálódtak. Ez volt a kisebbség sorsa Délvidéken.

A bélyegek elkészültek, a felülnyomás szerb szemmel igen látványosan sikerült. Az elosztás lezajlott minden zökkenő nélkül, annál inkább meglepő volt, hogy 1945 végén, tehát egy jó évre rá, a zentai /akkor már Senta-i/ kerületi bíróságnál eljárást indítottak

ellene. Az eredeti jegyzőkönyv szerint szemére vetik, hogy a kiadás egyáltalán létrejött a posta engedélye nélkül, a bélyegeket eladták, etc.

Az 1945. december 25-i keltezésű döntés azonban Mirko barátunkat felmentette az összes vád alól, mert bebizonyította, hogy a bélyegeket nem adta el, hanem elosztotta és a kiadás a helyi Felszabadító Tanács határozatára készült.

A dolog előzménye az lehet, hogy a jugoszláv postaigazgatóság 1945 szeptemberében az egész kiadást illegálisnak nyilvánította, ignorálva a helyi Felszabadító Tanács egy évvel azelőtti döntését. Minden más közigazgatási szerv hiányában annak viszont jogában volt bélyeget is kiadatni. Erre fel üldözte a posta a „bűnös" Mirko Vernert.

Ő aztán 1947-ben Szabadkán, majd 1962-ben Újvidéken irt cikkeiben igyekezett a kiadás rehabilitálásán dolgozni, olyan sikeresen, hogy aztán a kiadást megint felvették a Jugomarka-katalógusba, mint a 'Felszabadulás utáni első jugoszláv bélyegkiadást'. Ez a magyarázata, miért adnak érte 3000 eurótól felfelé.

Később a kiadás bélyegeit hamisítani kezdték, így attesztekre volt szükség a biztonság kedvéért. Csak természetes volt, hogy ehhez Ing. Mirko Verner, akkor már újvidéki lakos volt a legalkalmasabb, hiszen ő értett a legjobban hozzá. Később jött hozzá Dejan Tubinovic, majd Prof. Jovan Velickovic. Az ő véleményükre adni lehet.

A KIADÁS TOVÁBBI SORSA

Mivel a piros bélyegző valamilyen okok miatt privát kézben maradt, megnyílt a lehetőség néhány különlegesség elkészítésére. Így pl. létezik a pecsét fekete színben is, 44. október 26-os dátummal. A Felszabadító Tanács rendelete ugyan előírja, hogy a piros bélyegzőt csak október 20-án szabad használni és később fekete lesz a szín. Fekete színű bélyegző csak azonban csak október 26-ról ismeretes, néhány utólagosan lebélyegzett, de nem futott levélen.

14. ábra. A fekete színű bélyegző, 80 fill. levéldarabon.

A filatelisták érdeklődése a háború után igen nagymérvű lett e kiadás után. A bélyegek, az elsőnapi piros bélyegzős borítékok, az emléklapok nem tudták fedezni a keresletet, így új produktum kellett. Meg is találták az ügyes zentai producerek a levelezőlapok formájában. Noha ezekről a jegyzőkönyvben szó sem volt, nekiálltak felülnyomni több száz még fellelhető 8 és 18 filléres benyomottas lapot, valamint egy csomó tábori postai lapot. Az új érték 20 fillér volt. A 8 filléreseket 2 db. Kinizsi-bélyeg felragasztásával tették szalonképessé, de azt a 18 fillért is felülnyomták 20-ra. A példányszám persze nem lett nyilvánosságra hozva. A jegyzőkönyv pedig, mely ezekről egy szót sem ír, ott szunnyadt a belgrádi postaigazgatóság levéltárában.

A Michel katalógus, mely a 28 bélyeget értékeli, épp ezért törölte a levelezőlapokat az értékeléséből. Futott darab persze nem létezik, de vannak utólagosan készített „első napi" bélyegzős darabok, ami nem volt probléma, hiszen a piros bélyegző magánkézben maradt.

Bemutatok egy ilyen felülnyomott 18 filléres lapot. Mind a 3 lap (8 f, 18 f és tábori posta) 20 fillérre lett felülnyomva. Mind a 3 levelezőlap létezik elsőnapi bélyegzővel is, tehát összesen 6 variáció van, 3 bélyegezve, 3 anélkül.

15. ábra „Д.Ф. ЈУГОСЛАИВЈА” (Demokratikus Föderáció Jugoszlávia) majd „ДОПИСНИЦА” (Levelezőlap) és 6 soros rács a „LEVELEZŐLAP” szó letakarására.

A felülnyomat teljesen más típus, mint bélyegeknél, és a csillag is fekete.

A tábori posta-levelezőlapokon a „Magyarország jövő békessége és felvirágzása – a szovjetoroszországi harcmezőkön dől el!” szöveget viszont nem takarták le, igaz is, minek, hivatalosan ezek a darabok nem is léteztek!

16. ábra Tábori posta lap,fekete felülnyomással, piros „elsőnapos” bélyegzővel (Másolat)

Ezzel zárul a zentai helyi kiadás története. Mint minden helyi kiadásnál, itt is megtaláljuk az ilyenekre jellemző végsőleges bizonytalanságokat. Ezen kérdésekre a múlt homálya fog már borulni. Baj ez?

Szerintem nem. Mint egy szépasszonynál, nem kell minden titkot feltétlenül feltárni, ha szeretjük őt, hagyjuk, hogy néhány titkát megtartsa egy életen át. És szeretjük-e a bélyegeket...?

Források:

1. Tárkány Szücs Géza: A zentai provizórium. Filatéliai Szemle, 1970. II.
2. Jovan Reljin: Esej o Senti. Kézirat szerbül, 2000
3. Dr. Jovan Velickovic (†2012): Jugoslawiens Senta-Ausgabe 1944. Südost-Philatelie, Németország 2012, Nr. 119.
4. Szemelvények Dipl. Ing. Nikola Marakovic gyűjteményéből.
5. A Terror Háza adataiból.

TÁBORI POSTA A II. VILÁGHÁBORÚBAN

MERVYN BENFORD, SHUTFORD/BANBURY

Nem sokkal a fenti témában megírt első könyve után, kedves barátom, Surányi László segített megérteni az e témában akkoriban még csekély méretű gyűjteményemet. Meg is vásároltam gyűjteményének egy-két, számára felesleges darabját. Számomra a magyar postatörténetben a vasúttal kapcsolatos információk a legérdekesebbek, de noha mindketten tudtuk a számokat, az útvonalak nem voltak világosak. Abban bízott, hogy második könyvében ezekre a részletekre is kitérhet, de halála megakadályozta ennek befejezésében.

Meglepetésemre később kiderült, hogy duplikát darabjait rám hagyományozta. Valószínűleg bízott tudományos tevékenységemben, de magyar tudásom hiánya jelentős probléma volt. Így alig volt lehetőségem a kutatások publikálására. Nagyszerű, hogy a Philatelica most angolul is megjelenik. Még nagyszerűbb, hogy a témában nemrég elsőrangú könyv jelent meg: Dán János „A Magyar Királyi Tábori Posta a II. Világháborúban 1938−1948" (2011, szerzői kiadás.)

E könyv részletes, átfogó, jól szervezett és jól bemutatott információval szolgál. Sok jó ábra segít az anyag bemutatásában. Végre lehetőségem volt rengeteg tábori postai lapom áttekintésére és rendszerezésére. Már csak kötelességből is − Laci nyilván azért hagyta rám az anyagot, hogy az ne vesszen el a magyar filatélia számára.

Dán János műve lehetővé teszi, hogy elkezdjük megérteni a lapok különböző kiadásait. Másik jó barátomnak, Simády Bélának segítséget nyújtottam díjjegyes katalógusának elkészítésében – e katalógus alapja a különböző egyedi kiadások elkülönítése. Az, hogy a tábori levelezőlapok mit árulnak el a postarendszerről, a cenzúráról, a csapatmozgásokról vagy a háború menetéről, egy másik történet, és későbbi fejezetek sokat foglalkoznak majd ezekkel, de az anyag gyűjtéséhez elsősorban a kiadások megértésére van szükség.

Mikor először hallottam a könyvről, megkerestem Dán Jánost a mozgóposta bélyegzések kapcsán. Nagyon kedves választ küldött Gróf László barátomon keresztül, aki szintén a Brit Magyar Filatéliai Társaság tagja, és aki segített a válasz lefordításában. Surányi jól gondolta: a vonatkozó feljegyzések megsemmisültek a budapesti csatában, semmi sem maradt. Erről a Postamúzeum tájékoztatott és megerősítette ezt az információt Angyal Erzsébet is a Bélyegmúzeumból, aki mindig nagyon segítőkész és ráadásul beszél angolul! Maradtak tehát a tábori levlapok és bélyegzéseik.

A katalógusban a szerző becslést ad a tábori levlapok különböző kiadásainak értékére, de tovább nem lép, tehát nem értékeli a bélyegzéseket vagy a cenzúrafeljegyzéseket. Ezt majd a piacnak kell eldöntenie. Az egyes kiadások értéke kapcsán az én anyagom több kérdést is felvet, ezeket majd a megfelelő helyeken ismertetem.

A most következők jelentős részét a könyv már tartalmazza, az ismétlésekért elnézést kérek. Magyar tudásom miatt nem vagyok biztos bizonyos dolgokban, hogy a könyv leírja-e.

Dán János 1938-ban, a Visszatért időszakkal kezd, mikor a területek visszacsatolása okán csapatok mozogtak a régi határokon át az új berendezkedés támogatására. Ismert tény, hogy az első csehszlovák visszacsatolások során alig − vagy tán egyáltalán nem − volt tábori postai tevékenység. Az 1939-es ruténiai eseményekkel a nyilvánosság nem nagyon foglalkozott és a posta sem volt kellően felkészülve. A polgári posta hosszú ideig ideiglenes bélyegzőkkel működött. A katalógusban dátumbenyomat nélküli lapok is láthatóak, mutatva, milyen változékony idők voltak ezek.

Az 1940-es román restauráció jóval nagyobb mértékű volt, sok csapatot érintett. A posta elő tudott készülni rá, de a művelet méretei miatt sok postahivatal kapott átmeneti, acélból vagy gumiból készült bélyegzőket a végleges bélyegzők megérkezéséig. A postahivatalokat kötelezték az indulási hivatal nevének feltüntetésére a lapokon. Ez néha kézzel, vagy helyben készített gumibélyegzővel történt, de néha teljesen el is maradt!

1941-ben Dél-Magyarország egyes részei kerültek vissza, és Magyarország belépett a háborúba. Az események ismét kevéssé voltak publikusak, így a postai előkészületek megint egy sor Visszatért bélyegző kiadására szorítkoztak. A magyar csapatok mozgása is jelentősebb volt. Moldoványi Gyula, aki 40 éve bélyeggyűjtő barátom, olyan egységek parancsnoka volt, melyek 1941-ben két helyen is állomásoztak, miközben 1940-ben végig egy helyen voltak. A visszatérési időszak lényegesen rövidebb volt, így használt anyagot, főleg magyar postabélyegzésekkel, lényegesen nehezebb találni, mint az 1938/40-es időszakból.

Néhány 1939-ben, illetve 1941-ben nyomott tábori lappal rendelkezem ugyan, de ezek amúgy gyakorlatilag nem léteznek. Az 1940-ben nyomott lapokból kellő mennyiség állt rendelkezésre. Mint az alábbi táblázatokban látni fogjuk, a lapok túlnyomó részét 1942-ben, 1943-ban és 1944-ben nyomták.

E cikk semmilyen módon nem akarja kijavítani a könyvet. Talán inkább hozzátesz a meglévő információhoz. Azt gondolom, hogy kutatási eredményeim alapján egyes értékeléseket finomítani kell. Például az F4-es lap 1941-es nyomata ugyanazon a 4 Eurós értéken szerepel, mint az 1940-es, 1942-es és 1943-as nyomatok. Szerintem lényegesen ritkább, de lehet, hogy Dán Jánosnak van egy nagy adag. Munkámmal csak párbeszédet szeretnék nyitni, mely remélem, folytatódik.

A ritkasági fok becslése egy különleges kihívást is tartalmaz. A Surányi László által talált lapok jelentős része családok által megőrzött nagyobb mennyiségből származik. Sokan becsülték a családjuktól érkező rendszeres híreket, mindkét irányban. Ezért sok lap azonos forrásból származik, ami torzítja a valószínűségeket. A meggyilkolt vagy börtönbe vetett katonáknál hasonló kötegek lehettek, melyek azonban nem maradtak fenn.

Egyes esetekben ezek a kötegek azonos benyomott évszámúak, pl. 1942-esek, de elküldési dátumaik több hónapra is terjedhetnek. Gyakran későbbi évben küldték el őket, mint a benyomat dátuma. NEM ÁLLÍTOM, hogy az általam közzétett számok automatikusan

tükrözik a kiadott vagy felhasznált lapok valódi eloszlását. Ám igen nagyszámú lap felett rendelkezem. A piacot nyilván torzították a háborús események. A katalógus tehát alapvetően a fennmaradt anyag megértéséhez nyújt komoly segítséget.

A Don-kanyarban történt súlyos emberveszteség jelentősen csökkentette a levelezés mennyiségét. Magyarország orosz megszállása pedig egyértelműen kihatott a postai tevékenységre is, ami jelentősen csökkentette a lapok kibocsátását 1945-ben.

Az érdekesebb családi sorozatok személyes történeteket tartalmaznak a háborús évekből. Gyakran rávilágítanak a csapat- és személyi változások mintázatára, valamint a tábori postahivatalok mozgására. Egyes sorozatok még kétirányú levelezést is tartalmaznak, ami igen érdekes anyag lehet szociológusok és hadtörténészek számára, persze figyelembe véve, hogy csak eléggé szűrt információ volt továbbítható. Szívesen adományoznám ezeket a dokumentumokat valamelyik múzeumnak, ennek végrehajtásához köszönettel vennék tanácsokat. Postamúzeum vagy Hadtörténeti Múzeum? Talán elég nagy az anyag ahhoz, hogy mindkettő kapjon.

A Dán János által felállított mintát követem. **TPO** = Tábori Posta Hivatal. **MPO** = Mozgóposta. Összesen mintegy 3800 lapom van.

1 H sorozat:

Rózsaszínű lapok, melyeket MPO katonai személyzet használatára szántak. A címsorokban helyet hagytak a tábori postahivatal megjelölésére. Ám sok esetben ezeket a lapokat katonák írták meg civil címekre.

Katalógus szám[10]	Benyomott dátum[10]	Lap ára	Címzett katona	Feladó katona
H 1	1938	1f	6	0
H 2	1939	1f	3	1
H 3a	1940	1f	84	32
H 3b	1940	1 fillér	248	42
H 4	1941	1 fillér	8	1
H 5	1942 Nincs jelm.	1 fillér	0	0
H 6	1942 „Inkább" jelm.	1 fillér	24	5
H 7 (6 htl)	1942 „Magyar jövö..."	1 fillér	130	9
H 8a (1 htl)	1943 azonos jelm.	1 fillér	41	4
H 8b (1 htl)	1943 azonos jelm.	1 fillér	55	5
H 9a (5 htl)	1944 azonos jelm.	1 fillér	17	3
H 9b (3 htl)	1944 hiányzó „j"	1 fillér	4	1
H 10 (2 htl)	1944 „Határaink..."	1 fillér	4	1

H típusú lapok száma összesen (htl-t beleértve): 728

Bizonyos típusok nagyon ritkák. Lehet, hogy a szerző ismer egy csomót máshonnan. Értékelésében a H5 és a H9b magasabbra van tartva, de talán nem eléggé. A H1, H2, H4 és H10 típusok gyakorisága az én gyűjteményemben igen alacsony. Az 1944-es lapok feliratánál előfordul a rövidebb és a hosszabb verzió is, de a minta túl kicsi ahhoz, hogy amit mutat, tehát hogy a rövidebb felirat a gyakoribb, statisztikailag is biztosan igaz legyen.

Az 1938-as és 1939-es dátummal benyomott lapok (H1 és H2) ritkák – ennek oka valószínűleg egyrészt az, hogy Csehszlovákiában nem használták a tábori postai szolgáltatást, másrészről a váratlanabb 1939-es események során dátumozatlan lapokat használtak.

[10] htl = használatlan, jelm. = jelmondat

Van azonban négy, 1938-as dátumú lapom, melyeket 1939 áprilisában használtak fel. Négy darab 1939-es lapom pedig 1940 tavaszán íródott meg. Ezek jó eséllyel a ruténiai katonasági akciók idejéből származnak. A román visszacsatolás éveit lapbőség jellemezte, melyekből még jócskán maradhatott 1941-re is, ezért van kevés 1941-es dátummal benyomott lap. Egy 2013. áprilisi Darabanth aukción kapható volt egy 1939-es dátumú lap.

2 „M Zárolt" lapok

E lapokon nincs benyomott dátum. A katonai cselekmények sebessége ezidő tájt jelentős mozgékonyságot kívánt meg a csapatoktól és az azokat kiszolgáló tábori postáktól. A katalógus 5 típust tüntet fel:

M1	Standard lapár „1f."-ként feltüntetve.	8 rózsaszín 14 sárgásbarna
M2	Szintén, de a szöveg „1 fill"	65
M3	A lap címében nincs pont	6
M4	Ismét „1f.", de „*honi színű a papírja*"	? ld. lent
M5	További jelmondat balra fent: „*Az akarat....*"	0
M típusú lapok összesen:		93

Első problémám, hogy Dán János ebben a részben zöld színű lapokról beszél. A zöld színű lapok lettek majdnem a hivatalos standard kiadások, bár színük időnként szürkébbé fakul. Ám az én 1f. (M1) lapjaim színe vagy rózsaszín, vagy a sima polgári díjjegyes lapokhoz hasonló sárgásbarna. M2 (1 fill.) lapjaim színe szintén ez a sárgásbarna. A felhasználási dátumokból jól látszik, hogy az M2 lapok már előbb léteztek, mint az M1 lapok. A rózsaszín változat tehát talán hirtelen felmerülő új igények miatt keletkezett. Ezen a részen volt legnehezebb számomra a magyar szöveg. Emiatt elképzelhető, hogy olyanokról is beszámolok, amiket a könyv szövege tartalmaz, de én nem értettem. Ha ilyesmi történne, elnézést kérek.

Az M3 típusú lapok némelyikén egy nagyon halvány jel található azon a helyen, ahol a pontnak kéne lenni. Nagyon kevés olyan lapom van, amin egyáltalán nem látszik a pont. Lehet, hogy egy adagot kevésbé erősen nyomtak meg? Több olyan későbbi, szokványos lapom van, amin a dátumbenyomat kisebbnek látszik, de ezeknél is valószínűleg csak túl kevés volt a festék ennek az adagnak a nyomtatásánál a nyomdagépben.

Az M4 típus komoly nehézségeket okozott. Két jó, modern szótáram van és egyik sem ismeri a „*honi"* szót. Egy amerikai szótár szerint a „*honi*" szó jelentése „őshonos" vagy „házilagos". Egy exmagyar bélyeges barátom nem ismerte a szót, de egy látogatóban lévő magyar barátja szerint a „*honi színű"* a szokványos polgári lapszínt jelentené. Értem én, *mintha „hazai" vagy „szokványos"* lap lenne. Ám pontosan ez a színe a legtöbb M1 lapnak és az összes M2 lapomnak. Akkor tehát miben különbözik az M4? A költség felirata is megegyezik az M1 lapéval. Talán a katalógus szövegében elrejtve megtalálható a válasz.

Dán János az M3-as típust is megkülönbözteti, az „1f" megjelöléssel, de a fenti gondolatmenet szerint ez is ugyanaz, mint az M1 típus. Jelenleg nem teljesen értem, miben különbözik egy M3 lap a normál (sárgásbarna színű) M1 lapoktól. Végül ott a rózsaszín M1 lapok problémája is.

Az értékelések eléggé egyformák, holott az én adataim szerint az M3, M4 és M5 jóval ritkább az M1-nél és az M2-nél, bár a rózsaszín M1 szintén nem gyakori.

3 F sorozat: Hivatalos nyomatok 1938−1944 közötti dátummal

F1	1938	22	
F2	1939	0	
F3	1940	507	
	(legnagyobb részük nagyon erős zöld színű)		
F4	1941	1	
F5a	1942	94	
F5b	1942 „Inkább....”	0	
F6a	1942 „A Magyar.....”	57	
F6b	2. típus	32*	ld. jegyzet:
F7	1942 „Magyarország....”	810	
F8a	1943 rövidebb	356*	ld. jegyzet:
F8b	hosszabb	46*	
F8c	„Bud pest”	18	
F9	1944 rövidebb	498*	
F9c	hosszabb	87*	
F10	1944 dátum éve hiányzik	47	
	(18 ugyanattól a katonától!)		

* Az F6, F8 és F9 is két típusra osztható szerintem. Elég sok lapom van ahhoz, hogy olyan különbségek legyenek felfedezhetők, melyek különböző nyomatokra utalnak.

F6a és b

„*A Magyar Élet*...!” jelmondat végén lévő felkiáltójel az (a) típusnál közvetlenül a kettőspont fölött, míg a (b) típusnál a kettősponttól jobbra eltolva látható.

F8a, 8b, 9a és 9b

A kap középen lévő szöveg és dátum lehet rövidebb és hosszabb. Ez 1,5 és 2 mm között változik, de ezen belül is vannak kisebb eltérések, amik további különböző nyomatokra utalhatnak.

Elképzelhető, hogy ezek benne vannak a könyvben, de magyar tudásom hiányosságai miatt nem tudok róla. *Ismételten elnézést kérek!*

Az F sorozat kapcsán megemlíteném még, hogy vannak nagyon félrevágott darabok. Egy 1942-es lapomnál a költség a lap tetején található! És még van néhány elcsúszott vágás.

Az F5b lapból, a plusz „*Inkább”* szöveggel, egyetlen darabom sincs, ezért értékesebbnek gondolom a katalógus által megjelölt árnál, noha már az is hatszorosa a szokványos lapok értékének. Szintén nincs 1939-es dátumú lapom (F2), ezt a katalógus értékelése megerősíti, ám csak egyetlen darabom van 1941-es dátummal (F4), ezért szerintem ez is hasonló ritkaság. Persze Dán Jánosnak akár jóval több is lehet ezekből. Végül a 2000-nél is több F lapból csak 46 F10-esem van.

F 11 Előrenyomott üzenőlapok

Ezeknél a feladónak nem volt választása. A közölt információ előre rögzített volt. A katalógus ábrázolja ezeket és helyesen megemeli az értéküket. Összesen néggyel rendelkezem: mindegyik használt, ám a feladó egyiknél sem adta meg a nemzetiségét, ezért feltételezem, hogy mindegyiket magyar katonai személyzet írta meg. Véleményem szerint igen ritkák, ezért a katalógusértékük tovább növelendő, hacsak valaki nem ismer jóval többet.

F típusú kártyák összdarabszáma: 2579

4 L sorozat: Légi válaszlapok

Surányival sokat beszéltünk ezekről a látszólag légipostai használatra kiadott lapokról. Azt mondta, hogy nagyon ritkák, és a valóban repült példányok mindegyikén egy különleges gyémánt alakú cenzúrajel látható. Meglepetésemre árveréseken elég sok ilyen került elő, általában „*légiposta*” megjelöléssel. Dán János elmondása szerint

ez nem igaz. Ezek a lapokat gyakran a sima kiadásokhoz hasonló módon is felhasználták. A postát persze kötegelték, és ha lehetséges volt, légipostai úton szállították. A gyűjtők előtt áll a kihívás, hogy megtalálják azokat a lapokat, amelyeken láthatók a légipostai darabok jelzései. *Ám az aukciós házak és kereskedők odafigyelhetnének, és puszta árfelhajtás céljából nem volna szabad légipostai jelöléssel eladni ezeket a darabokat*. Nyilván ritkábbak a szokványos tábori postai lapoknál, amit katalógusértékük is tükröz.

L 1 Négy teljes használatlan példányom van, valamint egy előoldali fél-használatlan, és egy Válaszoldal előkészítve a katonához, de felhasználatlanul. Még két olyan lapom van, ami teljes, de csak az előoldaluk használt. Mindössze három használt lapom van a gyémánt alakú cenzúrajellel. Vajon miből gondolta Surányi, hogy ezek valóban repültek? Volt valami ilyen irányú információja? Nyolc további darabom van, nem tábori lapok, melyeken csapategységek repüléshez köthető bélyegzői láthatóak.

Kifelé menő fél (előlap) használtan: 63

Ezekből 29 darab 1942. decemberi vagy 1943. kora-januári dátumú. 16 darab 1943. áprilisi dátumú. Négy származik 1944 márciusából. És egy 1946-ból.

Válasz-fél használtan: 12

Egyikük a katonától polgári címre ment! Egyet 1944 márciusában használtak. Egyet a háború után.

Egyikük három előlaphoz is illik (ugyanaz a feleség és férj), melyek közül egyik lehet az eredeti lap. A szélesség legalábbis azonos és a perforáció is illeszkedik. A dátumok is stimmelnek.

Összes lapomnak a standard, hivatalos 1942-es dátumbenyomata van. Az, hogy a 60 lapból 1945 decemberben, vagy áprilisban lett elküldve, igazolhatja Dán János azon gondolatát, hogy a postát időnként összevárták légi kézbesítésre, hiszen ezek a dátumok a Karácsony/Új év, illetve a Húsvét dátumához közeliek. Talán tükrözik a katonák sanyarú sorsát is a Don-kanyarban levő fronton. Mivel jóval több elküldött lap maradt fenn, mint visszakapott, ez mutathatja, hogy utóbbiak közül sok megsemmisülhetett, mikor a szovjet hadsereg átlépte a Dont és megsemmisítette a 2. Hadsereget.

Fél-lapok összdarabszáma: 77 plusz 6 ***teljes lap*****.**

5 CS sorozat: Csomaglapok

Itt nincs mit hozzáfűznöm a katalógushoz: négy példányom van. Ez is megerősíti a megmaradt példányok katalógusértékek által sugallt ritkaságát. Én még magasabbra értékelném ezeket a lapokat.

6 D sorozat Válaszlapok

A katalógus rámutat ezeknek a munkaszolgálatosok számára kiadott lapoknak a ritkaságára, melyeket nem az állami nyomda, hanem az Attila nyomda nyomtatott. Három első felem van és három válaszfelem. Plusz van egy olyan első fél és válaszfél, melyet férj és feleség írtak meg és úgy néznek ki, mint egy eredeti teljes lap, de szét vannak választva. .

A katalógusértékek jól tükrözik, hogy összesen nyolc ilyen lapom van. A D1 100 Euro, a D2 200. Ezek megfelelő becslésnek tűnnek a ritka darabok számára. Ám összesen négy csomaglapom van, négy F11-em van, és még kevesebbem van néhány szokványosnak mon-

dott lapból, ami azt jelentheti, hogy a katalógus készítőjének olyan információi vannak, mely szerint bizonyos típusokból jóval több létezhet, mint amire az én gyűjteményem alapján gondolni lehetne.

Van egy olyan válaszlapom is (két példányban) melynek típusa nem szerepel a katalógusban (ld. az 1. ábra jobboldalt.)

Mindkettőt ugyanaz a katona írta ugyanarra a címre, egy hónap különbséggel, 1944 áprilisában és májusában. A lapokon nincs hivatalos, postakürtös címer. Feliratuk pedig csak „TÁBORI LEVELEZŐLAP" és „TÁBORI VÁLASZLEVELEZŐLAP" (nem „POSTAI")

1. ábra

Szerintem ez egy magánkiadás, nem pedig a D sorozathoz tartozó lap. Ám ugyanolyan hely van rajta a cenzúra számára, mint a D lapokon. Azért említem itt ezeket, mert nagyon kevés válaszlap létezik és talán célszerű együtt kezelni őket. Persze, ha a magánkiadású csoporthoz tartozónak tekintjük őket, akkor a P sorozat után jönnének, és új sorozatszám kellene nekik, talán S1/S2. Rendkívül ritkának tűnnek. A D sorozat színe fehér, e két lapé pedig inkább kék, mint zöld.

Magánkiadások:

Ritkának tűnnek. Egyes cégek esetében vannak olyan példányaim, melyek kiegészíthetik a katalógus információját. A katalógus mindenhol bemutatja a szerző által ismert változatokat. Néhány esetben a katalógusban leírt példányból nekem nincs, csak azok variációi. Mindez a fennmaradt példányok általános ritkaságára mutat. Elképzelhető, hogy a lapkészítők versenyben voltak a hivatalos postai típusokkal, ezért egyszerre csak kisebb mennyiségeket nyomtattak. Innen adódhattak a lap és a szövegforma apró módosulásai.

Jelentős tényező, hogy milyen szóval jelölik a feladó katonai rendfokozatát. Egyes esetekben ez *„rendfokozata."* Máskor „*csapattestе.*" A *Hungaria* lapokon „*rangja."* Néhány másiknál „*foglalkozása."* Más lapoknál csak a feladó neve számára van hely. Egyes esetekben a katalógus példája és az enyém eltér egymástól.

P1 Lapok, melyekről beazonosítható a gyártó vállalat:

Wiko: A katalógus négy kiadást tárgyal:

i A vállalat címe csak „Kassa." Nincsenek függőleges osztóvonalak: „*rendfokozata"*. Nincs példányom.
ii Hosszabb cím: osztóvonalak. 6 példányom van
iii Rövidebb cím: osztóvonalak legfelül és legalul: nincs példányom, ám van két olyan lapom, ahol az osztóvonalak NEM legfelül és legalul vannak, hanem, a többi laphoz hasonlóan, a cégnév és cím közelében.
iv Hosszabb cím; osztóvonalak; a lapár megjelölése 1 fill. És „*csapatteste*". 7 ilyen lapom van.

Van egy zöld árnyalatú lapom is, miközben az összes többi sárgásbarna. A legtöbb részlet azonos, de az ármegjelölés és a tábori posta száma közötti hely kisebb. Ezt a lapot 1941-ben használták fel, a többi hét pedig későbbi, főleg 1943-as.

Dürer: A katalógus 1 példányt említ. Jelmondata a szokásos hazafias. Nincs példányom.

HUNGARIA: 11 példányom van. Mint feljebb írtam, a „*rangja.*" szót használják.

KÁRPÁTI István: A katalógus két típust említ:

i Csak „neve": a cégnév pici nagybetűkkel
ii „neve" és „rendfokozata": a cégnév nagyobb nagybetűkkel, plusz jelmondat.

Egyikből sincs példányom.

Ettől a cégtől van három másik laptípusom. Az első csak abban különbözik a fenti (i)-es típustól, hogy a sarkai lekerekítettek, nem szögletesek. 3 ilyen lapom van, ugyanattól a feladótól 1944-ből.

Öt, a fenti (ii)-es típushoz hasonló lapom van, de „*csapatteste.*" felirattal. A feladó információi elég nagy betűkkel nyomtatódtak. NINCS rajtuk a hazafias jelmondat. Ez is mind egy családtól van, 1942 kora őszéről.

Van aztán 12 lapom, egy másik katonától, mindegyik címzettje a felesége. A cégnév kisebb, a feladó nyomtatása kisebb, de a felirat *„csapatteste"* és a címer a hivatalos magyar – nincs postakürt, mint több egyéb magánkiadásnál. Ez a típus a szöveget is átrendezi a tábori postahivatal bélyegzőkörétől balra. Ugyanaz a négysoros szöveg, de más módon elrendezve, mint a katalógusban. Nekem tehát nincs a katalógus típusaiból, a katalógusnak pedig nincs az én típusaimból.

Keresztény Nemzeti: A katalógus két típust ír le, mindkettőnek kis ábrák vannak a hátoldalán. Az elsőnél az ábra jobbra fent van, a másodiknál balra fent. Nincs példányom.

Van azonban négy lapom, mindegyiken bélyeg méretű kép, de a lap előoldalán, a cím és feladó részleteknél. Ezeken a lapokon a szöveg „*foglalkozása."*

2. ábra

A nyomás teljesen fekete-fehér, de a kép mintha egy olyan képeslapból lenne lekicsinyítve, mely egy épületet ábrázol, mellette egy busszal és emberek mennek a busztól az épület felé. Mintha lenne egy felirat, hogy hol van ez, de nem jól olvasható. A kép nem centrált. Tőle jobbra kétsoros szöveg: „*Képes levelező-lap Táborba portomentes.*"

Ez a négy lap rózsaszínű és 1943 őszén lettek feladva. Három Csorvásról ment egy katonának a 414-es, majd az 515-ös TPO-ba, a negyedik egy másik katonának a 380-as TPO-ba. Ez utóbbit a 125-ös MPO vitte Kaszaper-Békescsaba útvonalon (Mozgóposta.) A lapokat a *Thomay nyomda Orosháza* nyomta.

Negyesi Zoltán: A katalógus két típust ír le: az elsőn a nyomda megjelölése elég kicsi, és „*csapatteste.*" Öt példányom van, melyből kettő nagyon erős zöld árnyalatú.

A másodikon nagyobb a nyomda megjelölése, és „*foglalkozása*” szöveget használ a küldő megjelölésére, valamint a címzettnél mind a „*rang”*, mind a „*csapattest*” szöveg megtalálható. Nincs példányom.

György I. nyomda Mint a katalógusban: 4 példányom van. Kettőt az a katona használt fel, aki a fent említett 125-ös MPO-n küldött lapot kapta. Egyiket a feleségének címezte Kaszapérre, a másikat pedig, egy nappal később, szintén neki, de egy tótkomlósi címre (mindkettőt 1943 júliusában.) A másik két lap közül az egyiket Kecskeméten egy postaládába dobták be, noha a feladó címe fel van tüntetve a lapon.

Standhaft nyomda Miskolc: A lapokon nincs kör a bélyegző számára. Nincs példányom.

Kovács és Szegedi nyomda: Mint a katalógusban: a legtöbb 1942 késő júliusától 1943 tavaszáig.

15 lapom van – hat ugyanattól a katonától.

Rábavidék: 1 lapom van. Itt a bélyegző helyét téglalap jelöli és a cenzúrarésznél levő téglalapban P.H. felirat látható, jelentése: „Pecsét helye”

Zrínyi Nyomda: Mint a katalógusban: ezeknél a lapoknál a bélyegző helye téglalap, ami az olyan lapokra jellemző, melyek magánkiadásként szerepelnek a katalógusban, de nincs rajtuk a gyártó cég megjelölése.

5 lapom van, mind ugyanattól a katonától, 19-es TPO, 1942 szeptemberéből (kettő novemberből.) A katalógus négy további cégtől listáz lapokat, de ezektől nekem nincsenek lapjaim.

Van azonban egy olyan cégtől lapom, mely nem szerepel a katalógusban: VAJDA − egy könyvnyomda Sátoraljaújhelyről.

Ezen a lapon a bélyegző helyét sem kör, sem téglalap nem jelöli.

3. ábra

A Tábori Postahivatal bélyegzőkörétől balra levő szokásos szöveg ezen is megvan, de a négy sor szokásos elrendezését megcserélték rajta. A cégnév részletei a jobb sarokban vannak, nem középen. A lapon félkövéren látható az „ Ára 1 fillér” felirat, és a címe csak „TÁBORI LEVELEZÖLAP”, igen nagy betűkkel. OND P.Ü-n adták fel egy katonának a 233-as TPO-ban.

Összes P1 lap száma: 81

Cégnév nélküli lapok. A feladó adatainál lévő különbözőségek itt is megvannak. Ez magyarázza a felfedezéseimet. A középső osztóvonal hossza és elhelyezkedése változhat. A bélyegző helye lehet kör, téglalap vagy semmi. A lapok címe lehet „sans-serif” betűtípus vagy olyan betűtípus, ahol a betűk végén van díszítés. Kisbetűs és nagybetűs feliratok is léteznek. Van néhány olyan lapom, amik majdnem pontosan megegyeznek a katalógusban leírtakkal, meg néhány olyan is, amelyek teljesen különbözőek. A magánkiadók valószínűleg minimális változtatásokkal is kiadtak lapokat.

P2 Ezeken a lapokon vagy nemzeti címer, vagy postakürt, vagy, néhány esetben, mindkettő található. A P2a-n és a P2b-n csak egy postakürt látható, de a P2b-n hosszabb az elválasztó vonal.

P2c Ezen egy szokatlan címer látható, postakürttel és téglalappal a bélyegző számára. A *„Feladó”* és a *„neve”* feliratok közvetlenül a cenzúrahely alatt, középen találhatók.

P2d Ezen egy jobban felismerhető magyar címer látható, egy igen kis postakürttel, és a bélyegzőhely számára körrel. A *„Feladó neve”* felirat, a P2c-hez hasonlóan, a cenzúrahely alatt található, a postabélyegző helyét jelölő kör pedig a cenzúrahelyben jobbra alul (szokatlan.) Van egy másik változatom is, ahol a *„Feladó neve”* felirat ugyanazon a helyen, de a cenzúra helyétől távolabb található. Egy harmadik típust alant külön taglalok, mert több mindenben különbözik.

P2e Nagyon hasonló, de egyedülálló módon a legalsó címsor alatt van a dátum és még egy szám. A cenzúrahelyben lévő bélyegzőkör a szokványosabb bal alsó pozícióban található.

P2f Nincs postakürt, és a korona sokkal téglalap alakúbb. Nincs kör vagy téglalap a bélyegzők számára.

P2g Csak egy nagy postakürt van rajta.

P2h Ezen csak egy korona van, de babérlevelekkel, a régebbi díjjegyesekhez hasonlóan.

P3 Ezeken a lapokon valamiféle jelmondat látható a lap tetején, mint a későbbi hivatalos tábori postai lapokon. Címer vagy postakürt nincs rajtuk, így a különbségek csak az egyéb jellemzőkben lelhetők fel.

P3a-tól P3e-ig a katalógus felsorolja a típusokat, és a különbségek jól elkülöníthetők. A P3c érdekes, mert a tábori postabélyegző helyét kör jelöli, de a cenzúrahelyben balra ugyanerre a célra egy lekerekített sarkú négyzet szolgál. A P3d lapon szintén mindkét típus megtalálható, de pont fordítva. A P3b és a P3e típusokon sem kör, sem téglalap nem található a postabélyegzők számára. A P3b lapon cenzúrahely sincs.

P4 Gyártójel nélküli lapok: Az olvasó követheti a katalógusban listázott típusokat. Én megkülönböztetném őket P4a-tól P4i-ig, és csak ott írom le a részleteket, ahol az én példányaim különböznek. Olyan példányaim is vannak, melyek egyik katalóguscsoportba sem sorolhatók. A P4e és a P4f máshogy tüntetik fel az árat. A P4h és a P4i csak színben különböznek, bár az én példányaimnál a kék lapok nagyobbak. A P4g nemcsak téglalapokat használ a bélyegzők helyére, de a feladó rendfokozatát *„rendfok.”*–nak rövidíti.

A P4 sokféle formátumban létezik. Jó pár olyat találtam, mely nincs a katalógusban, de szerintem ide tartozik, ezeket alant leírom. Némelyik nagyon hasonlít a katalógusban leírt P4 lapokhoz, némelyik jóval kevésbé.

P5 A katalógus elmagyarázza a vastag zöld lap használatát.

P6-7 A katalógus szerint a P6-nak három altípusa van. Azt a kettőt, amelyen az árat különböző pozíciókban lehet látni, P6a-nak és P6b-nek nevezem. A 78. oldal alján van egy újabb lap, rövidebb címsorral, világosabb színben és még kisebb bélyegzőhelykörrel. Ár nincs rajta. Az árlista szerint a P7 a 79. oldal tetején látható lap, ezért ezt az előzőt P6c-nek hívom. A P7-en újratervezett baloldal látható, cenzúrahely nélkül. A P5-P7 lapok címe kissé különböző, de mindegyik „ÜZENET....” –tel kezdődik.

P8 A 79. oldal alján látható lapnak szintén áttervezett a baloldala, ám ez „*Honi levelezőlap”* -ként van leírva. *Ám* ha ez az árlistában jelzett P8, ott úgy szerepel, hogy „*Grafikával a hátoldalon”,* és lényegesen értékesebb.

A katalógusban bemutatott valamennyi kategóriának külön azonosító jelet adtam, pl. P2a, P2b stb.

Összes lapjaim száma így alakul:

P2a	0	P3a	4	P4a	2	P5	4
P2b	0	P3b	0	P4b	5	P6(a-c)	0
P2c	1	P3c	3	P4c	0	P7	0
P2d	23	P3(d,e)	0	P4d	2	P8	0
P2e-h	0			P4e	1		
				P4 f	2		
				P4g-i	1	mindből.	

Az összes, katalógusban szereplő lap száma: 50. A fenti kategóriák közül néhánynál vannak kicsit különböző lapjaim, ezeket alant részletezem, a fenti jelöléseket használva.

Alant tehát a katalógusban leírt típusokhoz hasonló, de kisebb elrendezési különbségeket felmutató lapokat írom le.

P2d (kis címerrel és postakürttel rendelkező típus) – a feladónál a szöveg „*Rendfokozata”*. Van egy lapom, ahol *„Csapatteste”* szerepel *„Rendfokozata”* helyett, ugyanabban a zöld színben, mint a többi, de van egy ugyanilyen lapom sárgásbarna vagy krémszínben. Van aztán egy zöld lapom, ahol a „*Csapatteste*” szót kisatírozták és „*Rendfokozata*”-val helyettesítették.

4. ábra

Mindkettő az a típus, ahol a „*Feladó neve”* közelebb van a cenzúrahelyhez. A katalógustípusok, illetve a zöld szín későbbi módosításoknak tűnnek.

P2d Ezt már fentebb említettem, de sokféle különbség fedezhető fel rajta. Mind a címer, mind a postakürt nagyobb..

Pecsét helye, mint a Rábavidék lapnál.)

5. ábra

Az általában a TPO bélyegzőhelytől balra lévő szöveg itt is megvan, de két sorba törték, nem a szokásos négybe. A feladó adatainál a „*Feladó neve”* felirat a cenzúrahely alatt található középen. Kilenc ilyen lapom van..

P3 (a jelmondatos típus) - P3a - Van egy lapom egyetlen különbséggel: a cím nyomtatott nagybetűkkel van szedve, miközben a katalógus példánya kisbetűs. Az én példányom ezen kívül inkább kék színű, de nem tudom, milyen színű a katalógus példánya.

P3c – Van egy lapom, melyen ugyanaz a jelmondat, de két sorban, nem egyben. Ezen kívül bélyegzők számára két kört tartalmaz, nem egy lekerekített sarkú négyzetet. Az enyémen „*rendfokozata"* van, nem pedig „*csapatteste*".

P4 (a jelmondat, címer és postakürt nélküli típusok) 3

P4d - Van egy majdnem teljesen egyező lapom, melyen a feladó nevénél levő plusz sor is rajta van. Ez az egyetlen, amelyen e célra ilyen dupla sor van, de a katalógus példányában ezt „*A tábori posta száma...."* felirat követi. Az én példányomon új sorban még „*rendfokozata"* is látható, de NINCS rajta a katalóguspéldány dupla osztóvonala.

P4f - 2 olyan lapom van, mint a katalógusban leírt lap, középső osztóvonal nélkül, de mindkét példányomon körök szerepelnek a bélyegző számára, valamint a felirat „*csapatteste*", nem pedig"*rendfokozata."* Balra alul az „**1 fill.**" árat is rájuk nyomtatták.

P4g – Ezen a típuson a bélyegző helyét téglalap jelöli. Van egy világoszöld árnyalatú használatlan példányom, melynek sarkai jól láthatóan lekerekítettek. Van egy katalógus típusú példányom is, ám helyesírási hibával: a cenzúrahelyben *„jeljegyzések"*-kel a helyes *„feljegyzések*" helyett.

6. ábra

P6b – Két példányom közül az egyik világoszöld, a másik szinte fehér színű, nagyon hasonló a P6b-hez, „**2 fillér"** árral a középső vonaltól balra. A katalóguspéldány színe nagyon sötétnek tűnik.

Van négy sárgásbarna példányom, melyen a legtöbb jellemző szokványos, de a cím, TÁBORI POSTAI LEVELEZÖLAP, kisebb betűkkel van írva, ahogy a P5−7-nél is látható, de nincs rajtuk „ÜZENET", valamint a felirat közvetlenül jobbra látható a középső osztóvonaltól, ezért nem középen van a címoldalon. Aztán van egy hasonló lapom, de vastag zöld, nagyon hasonlít a P5-höz. Mindegyiken nagyobb körök vannak, mint a P5−8 lapokon. Van egy másik lapom, amin a bélyegző helye kis kör.

További, a katalógusban nem szereplő lapjaim:

MB1 – Egy vonatkozásban a P4g-re hasonlít, mert téglalapot használ a bélyegző helyére. De több más tulajdonság különböző. Világos sárgásbarna színű (a többi P4g lap zöldnek tűnik), és „*csapatteste*" van rajta „*rendfok"* helyett.

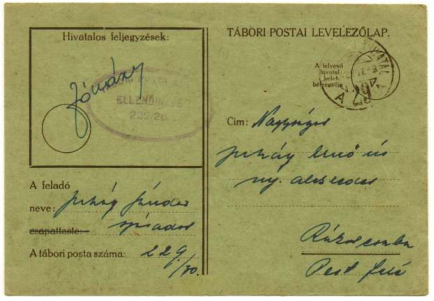

7. ábra

Ez a lap az árát is megadja — „*1 fill.*" Szokatlan módon más elrendezést használ a TPO bélyegző helyének téglalapjától balra lévő szövegnél — ugyanazok a szavak, de más elrendezés. Ez az elrendezés megerősíti azt a gondolatomat, hogy a cégnév nélküli lapok különböző grafikákkal is származhatnak ugyanattól a cégtől. Ennél a lapnál ugyanaz látható, mint az én P1 típusú VAJDA lapomnál. A

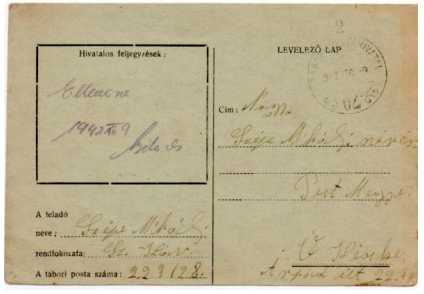
Vajda lap is megadja a díjat, illetve a „*csapatteste.*” Szót használja. Lehet, hogy ők készítették ezt a lapot is, téglalapok és cégnév nélkül.

MB2 Szürkészöld lap nagy címmel, a nagybetűkön díszekkel, körökkel a bélyegző helye számára és *„csapatteste”* felirattal, bár a feladó ezt kihúzta. Nagyon szokványos lapnak tűnik, de egyetlen katalóguspéldányhoz sem hasonlít.

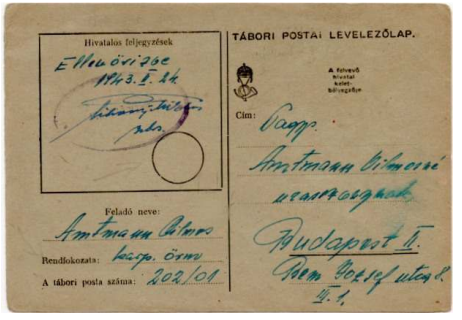
8. ábra

MB3 Világosszürke lap szokványos cenzúrahellyel, de a postabélyegző számára sem kör, sem téglalap nincs rajta. Szokványos osztóvonal és szokványos feladómegjelölés („*rendfokozata.*”) A szokatlan rajta, hogy a címe mindössze *„LEVELEZŐLAP”*. Lehet, hogy van rajta ár, de rosszul van vágva.

9. ábra

MB4 Ezt a lapot nehéz besorolni. Teljesen szokványos és hivatalos lapnak tűnik. Rajta van a szokásos hivatalos, postakürttel kombinált címer, ahogy az összes hivatalos lapon látható. Nincs rajta benyomat és dátum, de ilyen a *„Zárolt”* lapokon sincs.

10. ábra

Két egyedi különbség van. A feladó megjelölése egyedi módon van megoldva: nem két sorban látható „*A Feladó”* és a „*Neve*” a szokásos helyen a bal alsó sarokban, hanem „*Feladó neve”* felirat van közvetlenül középen a cenzúrahely alatt, mint a P2d példányoknál, de nagyobb betűkkel. És csak egy kör van rajta a bélyegző számára. Ez a cenzúrahelyben van, *de jobbra alul. Ilyen a P2d lapoknál látható, valamint olyan példányokon, melyek „P.H.”-t használnak a postabélyegző számára.*

Ez a négy lap jó eséllyel a P sorozat magánkiadásai közé sorolható. Az utolsó egyenesen a P2-be, mert rajta van a címer és a postakürt. Vagy ez egy újabb nem listázott hivatalos lap? 1943-ban használták, tehát látszólag nem a „*Zárolt*” időszakban.

A hivatalos válaszlapokat taglaló részben már leírtam két, szerintem magánkiadású lapot. Ezeket most beleveszem az összesítésbe.

Összes magánkiadású lap: 164 ***Nincs a katalógusban:*** 33

164 magánkiadású lapom jóval kevesebb, mint a 3000-nél is több hivatalos lapom. A P1−4 árai 10 és 15 Euro között mozognak, az *Üzenet* lapok 40 és 50 között, míg a P8 100 Euro. Véleményem szerint a P1−P4 lapjaim alacsony száma, valamint a katalógusban nem található példányok azt mutatják, hogy ilyen lapokat nehéz találni, ezért a szokásos hivatalos lapokhoz képest többet kell érjenek.

Egyéb érdekességek

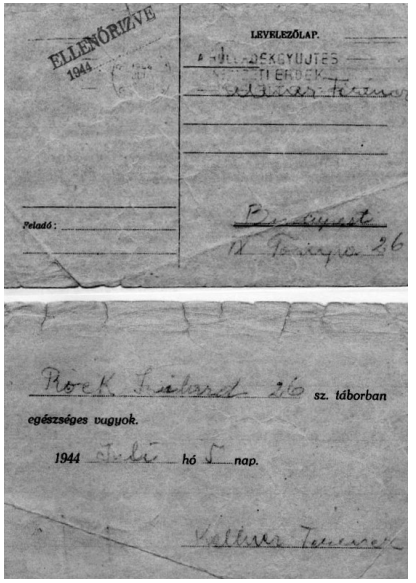
MB5 Van egy, a szokásos lapoknál kisebb méretű, nagyon vékony lapom. Mérete az első világháborús lapokéra emlékeztet, és a katalógus említést tesz ilyen lapok második világháborús használatáról.

11. ábra

Semmi sem sugallja, hogy ez egy V3 lap lenne és van egy szokványos első világháborús lapom is, melyet a másodikban használtak fel.

MB6 (lásd a 12. ábrát jobbra) Ez szokványosabb méretű, szintén vékony papírú, így nagyon sérült. Mindkét oldalát bemutatom. A szokásos módon cenzúrázták. 1944-ben postázták, az ekkoriban használt jelmondatos, Budapest postabélyegző van rajta. Több egyéb tábori postai lapon is van ilyen bélyegzésem. 26-os tábor van jelölve rajta, de a név nem tűnik magyarnak. Nem is tábori postai lap. Jó egészségre szólít fel. Talán azt mondja, hogy a feladó jó egészségnek örvend, ahogy a cikk korábbi részében említett F11 lapok. Lehet, hogy ez egy börtöntábor vagy egyéb fogolytábor volt.

12. ábra

Cikkem szövegében már jeleztem néhány nehézségem a magyar nyelvvel. Nem vagyok meglepve, ahogy kiegészítésében írja is, hogy Dán Jánosnak jobb információi vannak. Ö a szakértő, és én örülök megjegyzéseinek és javításainak. Mindketten tanulhatunk ezekből. Elismerem, hogy már említette nekem, hogy Surányi László tévedett a légiposta lapokkal kapcsolatban. Ez azt jelentené, hogy minden légi lap el volt különítve és külön jelzés nélkül ténylegesen repült?

A tábori posta fontos gyűjtése téma. 2014. nem csak centenáriuma az első világháború kezdetének, hanem egyúttal a második kezdetének 75. évfordulóját is jelenti. Dán János könyve ezért most különösen időszerű.

Vége az első résznek

A 2. rész olyan hivatalos és magánlapokkal foglalkozik majd, melyeken kép is található. (*Fordította: dr. Homonnay Géza)*

KIEGÉSZÍTÉS MERVYN BENFORD ÚR CIKKÉHEZ

DÁN JÁNOS, BUDAPEST

Egy szerzőnek mindig jól esik, ha visszajelzést kap olvasóitól. Ráadásul amennyiben ez a visszajelzés pozitív és építő jellegű akkor különösen örül.

Amikor a filatélia egy témájáról megjelenik egy nagyobb átfogó mű, akkor indul el csak igazán az adott téma részletesebb feldolgozása. Egy szerzőnek van egy nagynak mondható gyűjteménye, amiből dolgozik, esetleg sikerül a munkába bevonni pár másik gyűjtőtársat is, akik gyűjteménye kiegészítik a szerzőét, de még így sem lehet valamit maradéktalanul és hiánytalanul bemutatni és feldolgozni.

Többek közt ezért hoztam létre könyvemhez egy internetes honlapot (taboriposta.hu), ahol gyorsan, nagy terjedelemben, sok képpel lehet a már megjelent könyvet kiegészíteni a gyűjtőtársaktól beérkezett és a megjelenés óta begyűjtött anyagokkal. Jelenleg az oldalon 48 könyv kiegészítés és 16 nagyobb lélegzetű cikk vagy kiállítási anyag látható és olvasható szabadon.

Benford úr cikkében van pár félreértés, ami szerintem főleg a nyelvi nehézségekből adódik. Itt most ezeket szeretném tisztázni illetve a helyére rakni.

Elöljáróban el szeretnék árulni egy kis titkot, a könyvemben először csak katalógus szerepelt, a küldemények számszerű értékelése nem. Erre két lektorom, Voloncs Gábor és Hodobay Andor, beszéltek rá. Így készült egy árértékelés is, amely szigorúan katalógus értékeket tartalmaz és nem piaci értékeket. Ezekért az árakért kaptam már hideget és meleget is egyes gyűjtőktől. Az árakat lehet majd finomítani a jövőben, de szerintem eléggé jól tükrözi a lapok ritkasági fokát, ha esetlegesen a pontos értékét nem is.

28. oldal első hasáb: *Benford úr megemlíti, hogy 1945-ben jelentősen csökkent a lapkiadás. Tudomásom szerint 1945-ben már nem adtak ki tábori postai lapokat. Ekkor a Budapesten működő Állami nyomdát már leszerelték és vagonokban nyugat felé szállították, tehát már nem volt működőképes nyomda, ahol elkészíthették volna a lapokat.*

Amennyiben megenged Benford úr egy személyes tanácsot az adományozással kapcsolatban, a Hadtörténeti Múzeumnak van egy hatalmas tábori posta gyűjteménye, de ott csak a küldemények tartalmát vizsgálják, azok postai, tábori postai és filatéliai vonatkozásait nem. Tehát ha nekik adományozza a lapokat, akkor azok elvesznek a filatéliai kutatás számára örökre. Ezért az én szerény javaslatom a Postamúzeum lenne a teljes gyűjtemény részére. Egyrészt jelenleg 2−3 darab tábori postai küldemény található a Postamúzeum gyűjteményében, másrészt ott mindig a filatéliai kutatók rendelkezésére állna a gyűjtemény, harmadrészt ott nagyobb publicitást is kaphatna a gyűjtemény.

28. oldal második hasáb: *„Rózsaszínű lapok, melyet Mozgóposta katonai személyzet használatára szántak."*

A rózsaszínű lapok, csak úgy, mint az I. világháború folyamán, a hátországból a frontra történő levelezésre készültek. Tehát a civil lakosság számára és a hátországban szabadon árusították, mint postai értékcikket. A mozgóposta katonai személyzete ugyan úgy megkapta a heti négy darab zöld tábori postai lapját levelezésre, mint az összes tábori postaszámmal rendelkező katonai alakulatnál szolgálatot teljesítő katona.

29. oldal első hasáb: *Az „M" zárolt lapok még békeidőben készültek és különböző katonai raktárakban várták a felhasználást. Mivel ezek még a háború előtt készültek, még nem tudtak megfelelni a háború alatt készített rendeleteknek. Ezért fordulhatott elő front típusú lap rózsaszínű papíron és ezért voltak khaki vagy krémszínű lapok is.*

A könyvemben az egyszerűség kedvéért csak két színről beszéltem a lapoknál, ahogy azt a hivatalos postai és tábori postai előírások és rendeletek is tették. Ez a két szín a rózsaszín honi- és a zöld, front típusú lapok. Akiket a színek érdekelték a DVD mellékletben pontos képet kaphattak mindegyik lap színéről. Sajnos, az elmúlt évek és a lapokkal történt mostoha bánásmód miatt a jelenlegi lapok nem nagyon tükrözik az eredeti színt. Sokat fakultak. Ezért a lapok többségénél már nem állapítható meg az eredeti szín. A korabeli leírások is említenek többféle árnyalatot, de így utólag megállapítani, hogy melyik milyen volt eredetileg az megállapíthatatlan.

29. oldal második hasáb: *Az M4 típusú lapnál a DVD-t kellett volna segítségül hívni. Az M1 és az M4 között a színük a különbség.*

A kevés irodalom front típusú lapokat és hazai lapokat említ. A hazai lap elnevezés szerintem nem a legjobb, mivel mindegyik lapot itthon gyártották ezért mindegyik hazai. Ezért próbáltam én egy kicsit újítani, lehet nem volt a legjobb, igaz ez idáig a magyar olvasók megértették mit szerettem volna kifejezni. Sajnos, az angol nyelv nem annyira árnyalt, mint a mi ősi magyar nyelvünk, ezért nagyon nehéz lesz lefordítani ezt angolra, hogy Benford úr is megértse. A hon főnév jelentése régiesen haza vagy ország, ebből következett haza = hon, hazai = honi. Tehát a honi színű lap, az a rózsaszínű tábori lapot jelenti. A rózsaszínű lapok igazi neve hátországi lap lenne, de ez nagyon hosszú.

30. oldal: *A front lapokkal kapcsolatban nagyon örülök Benford úr által megtalált újdonságoknak és köszönöm, hogy ilyen alaposan átnézte gyűjteményét.*

30. oldal második hasáb: *F11 típusú előrenyomott közleményes lapból nekem lényegesen több van, de ez nem jelent semmit, mert mindenkinek más lapokból van több vagy kevesebb.*

31. oldal első hasáb, *légi lapok: Erről már levélváltásunkban is igyekeztem eloszlatni bizonyos félreértéseket. Surányi úr valóban azt írta könyvében, hogy „Légiposta ellenőrző bélyegzés – mind a négy oldalán 2,9 cm-es rombusz, benne ELLENŐRIZVE felirat." Sajnos ez téves megállapítás. Ez a fajta rombusz alakú bélyegző a 2. hadsereg parancsnokságának közönséges parancsnoki ellenőrző bélyegzője volt és ezzel ellenőriztek minden egyes küldeményt, tehát nem csak a légieket. Nem a bélyegző határozza meg a légiposta lapokat, hanem a lapok maguk. Már e lapok bevezetése előtt is szállítottak lapokat légi úton. de mivel ez nem volt rendszeres ezért vezették be a légipostai válaszszelvényes tábori postai levelezőlapokat. Ebből heti egy darabot kapott minden katona és minden ilyen lapot valóban légi úton szállították. Azért sem lehet, hogy csak a rombusz alakú bélyegzővel ellátott lapok repültek, mivel az a 2. hadsereg bélyegzője volt, de az 1. hadseregnél is lehetett légi lapokat feladni, azokat pedig nem tudták a 2 hadsereghez szállítani bélyegzésre. Tehát ez a megállapítás téves és logikátlan. A válaszszelvényes légi lapokat végig a háború folyamán, légi úton szállították, mind a frontról a hátországba, majd a válasz laprészt a hátországból a frontra, ezért is nevezik légi lapoknak azokat. Ezeken a lapokon a különböző alakulatok ellenőrző bélyegzői találhatóak.*

32. oldal 1. ábra. *Az 1. ábrán bemutatott válaszszelvényes lap egy magán kiadású lap, ezért Benford úr helyesen sorolja a P sorozat után.*

32-33-34. oldal: *A könyv honlapján a magán kiadású lapokból idáig 9 könyvkiegészítés készült, ebben a 9 részben 24 új magánkiadású lap került bemutatásra. Ez egy kiapadhatatlan forrás, szerintem még nagyon sok lap van, amit nem sikerült bemutatni. Ezt egészítik ki, a Benford úr által bemutatott lapok is.*

34. oldalon második hasáb: *Rábavidék lapoknál a P. H. jelentése pecsét helye!*

36. oldal első hasáb, *P4. gyártójel nélküli lapok: P8. ár arra vonatkozik, ha az idáig felsorolt lapok hátoldalán rajz, grafika található.*

37. oldal 5. ábra: *P. H. pecsét helye. Ezt a lapot már bemutattam a honlapon a könyv kiegészítések között.*

39. oldal 10. ábra: *Ez a tábori lap egy hivatalos kiadású „M" zárolt lap, valószínű egy korai gyártású, tehát nem itt a helye, hanem a 2. „M Zárolt" lapok között, M6 ? esetleg. Az is lehet, hogy egy engedély nélkül használt hivatalos kiadás jelével ellátott magán kiadású lappal állunk szemben. Ezt eldönteni így elég nehéz, ehhez több ilyen lapot kellene látni.*

40. oldal 11. ábra: *MB5 ez a lap egy magán kiadású lap, amelynek a mintáját egy I. világháborús lap adta. Az is elképzelhető, hogy a nyomdának még megvolt az első világháborúban gyártott lapnak a nyomó lemeze és arról készítettek lenyomatot a II. világháború alatt, majd ezt árusították.*

12. ábra: *Ez valamilyen fogolytáborból feladott lap, amelyre csak a nevét írhatta fel a feladó az előre nyomott szöveg elé. Ez a lap nem tábori postai lap. Ennek ellenére nagyon ritka és érdekes. A fogoly neve Röck Szilárd, ilyen nevű utca van Budapesten, de nem az utca névadója adta fel a lapot. A dátum miatt biztos, hogy nem hadifogoly lapot láthatunk. Esetleg valamilyen büntetőtábor vagy börtöntáborból, esetleg katonai büntetőtáborból írt lap.*

Kíváncsian várom Benford úr cikkének folytatását!

Vitathatatlanul a magyar filatélia egyik legnagyobb, ha épp nem a legnagyobb, generációk sora által létrehozott teljesítményéről van szó. A hagyományos gyűjtés ezen minden részletre kiterjedő vizsgálódásának eredménye egy olyan mély részletességű rendszerezés, mely lehetővé teszi a gyártási folyamatban bekövetkezett változások logikájának feltárását, megértését és követését.

A színesszámú krajcárosok e mintegy kéttucat rekonstrukciója az egyes címleteket lemez-, szín- és fogazatváltozataik szerint különkülön mutatja be. Így együtt jól követhetővé teszik a krajcárosok gyártása során az Állami Nyomda első évtizedei során bekövetkezett technológiai változásokat, és a bélyegzéseken olvasható évszámok folytán egyben szemléletesen bizonyítják azok időbeli sorrendjét is. E rekonstrukciók több mint fele teljes, CD mellékletünk ezeket tartalmazza, *elemzésre alkalmas felbontásban!* A munka nem áll meg ezen a szinten, mert ahogy remélhetőleg idővel a többi is teljessé válik, azokat is folyamatosan közölni tervezzük. Ha további, más forrásból származó ívrekonstrukciók válnak hozzáférhetővé, digitális archívumunk azokkal is kiegészíthető lesz majd. A lemezmellékleten a színesszámú II. típusú 10 krajcáros két rekonstrukciója is megtalálható, közülük az egyik Dániában keletkezett és Franciaországon keresztül ért haza, a második Miskolcról, Petrovits Tivadartól származik.

Érdemes lenne a Philatelicában megjelent cikksorozatnak a 30−40 évvel ezelőtti nyomdatechnika miatt korlátozott minőségű illusztrációit összevetni dr. Lovász András 2008-ban megjelent könyvéhez tartozó CD-mellékletnek ívhelyre azonosított metszetjavítási képeivel. Egy jó felbontású digitális kiadvány, amely az ívhelyek azonosítóit a metszetjavítások képével együtt mutatja be, nagy segítség lehetne e szép gyűjtési terület művelői számára. Ami ebből a jobboldalt látható Petrovits rekonstrukció felhasználásával eddig elkészült, lapunk CD mellékletén található, és két lemezhelyet (az 1. és 11. ívhelyet) a következő oldalon nyomtatva is bemutatunk.

Petrovits ívrekonstrukciója a II. típusú 10 krajcárossal

A SZÍNESSZÁMÚ KRAJCÁROSOK ÍVREKONSTRUKCIÓI

SEBESTYÉN T. TAMÁS, PÁRIZS — SZÜCS KÁROLY, BUDAPEST

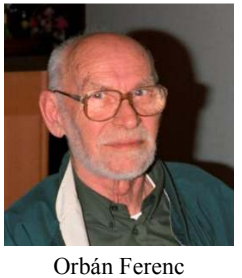
Orbán Ferenc ma már filatélia-történeti jelentőségű levélboríték-rajzú krajcáros ívrekonstrukcióit összeállítójuk halála után a jelen cikket szerzőtársként jegyző jó barátja és szintén a Mafitt tagja, *Sebestyén T. Tamás* őrizte meg számunkra és eközben jelentős mértékben tovább is fejlesztette azokat. Több évtizedes gondoskodása teszi lehetővé, hogy közös munkájuk eredményét a Philatelica lemezmellékletében most közkinccsé tehessük.

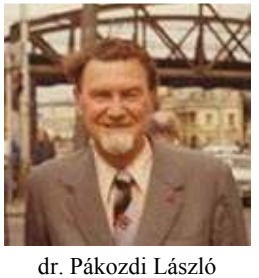
Sebestyén T. Tamás (balra) és Karl Endrődi (1937−2013)

Az ívrekonstrukciók jelentőségét a behatóbb filatéliai kutatást végzők számára nem kell magyarázni. Annál gyakoribb azonban, hogy sokak számára ennek megértése nagyobb nehézséget jelent, mint maga az ilyen tevékenységbe való érdemi bekapcsolódás. Pedig ez a mai, számítógépek adta lehetőségek miatt mára már egyáltalán nem ördöngősség. Annál nagyobb tisztelettel kell azonban tekintenünk zseniális elődeinkre, akik nagyfelbontású szkennerek és monitorok nélkül, pusztán a nagyítójuk használatával oldották meg az ívhelyek azonosításának problémáját a színesszámú krajcárosok valamennyi anyalemezre vonatkozóan.

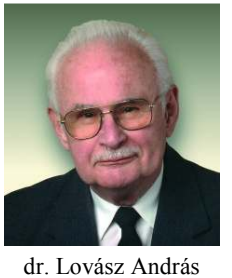
Sokan még ma is szent őrületként tekintenek erre több mint egy évszázadnyi munkával járó filatéliai teljesítményre, amelyet még a XIX: században *gróf Dessewffy Miklós* által kezdett, majd *Bíró Marcell, Vasvári Ernő* és *Visnya Sándor* folytatott kutatásokra alapozva a zseniális *Orbán Ferenc, dr. Petrovits Tivadar* és *dr. Pákozdi László*, végül *dr. Lovász András* fejezett be. Itt hármuk arcképét tudjuk bemutatni, sajnos nem mind az legjobb minőségben.[10]

Orbán Ferenc

dr. Pákozdi László

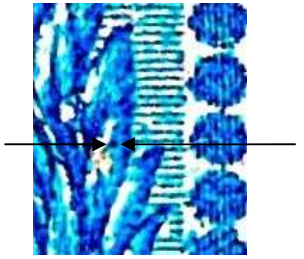
dr. Lovász András

[10] Köszönjük Visnyovszki Gábornak a fenti képek rendelkezésre bocsátását és örömmel vennék segítséget a felsoroltak még hiányzó arcképeinek pótlásában!

1. ívhely[11]

01a) Tűpont a jobb koszorú külső, 3. levelének felső részén, a 11. gyöngy magasságában.

M01) Mind a négy háromszög belső függőleges vonalkázásainak finom utánmetszése (*több változatban*) LA, 30p

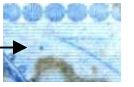

[11] A felső bélyegkép a Petrovits-rekonstrukció megfelelő bélyege, mellette az ívhely-ismertetőkkel. Alatta M betűvel kezdődő kód jelzi a szakirodalomban ismert, ívhelyre azonosított metszetjavításokat. A javítás szöveges leírásának végén a felfedező monogramja és Lovász pontértékelése szerepel, alatta az ívhelyen előforduló javítási sémák. Ettől balra a Lovász-könyv CD-mellékletéből kiválasztott egyik, az ívhelyen előforduló metszetjavítást tartalmazó bélyegkép látható.

11. ívhely

11a) Színes pont a korona és a jobb felső háromszög csúcsa között, a 8. alapvonalközben, a felső 14. gyöngy jobb széle alatt.

11b) Tűpont a borítékon az l-es kampójától balra, lefelé, a homlokpánt 1-2. lemezének találkozása alatt.

11c) Tűpont a 4-5. alapvonal között, a felső gyöngysor 17-18. gyöngyének köze alatt.

11d) Kis színes pont a felső gyöngysor, 5. gyöngyének bal oldalán, alul.

11e) Tűpont a boríték bal oldalán, középen, az értékszámtól 1,2 mm-re.

11f) Tűpont a jobb gyöngysor 3. gyöngyének felső egyharmadától balra.

M11) A négy háromszög belső, függőleges vonalkázásainak finom utánmetszése. LA, 30p

Irodalom: Makkai − Visnya: Monográfia III. 1968 546−635.o.

Orbán Ferenc – Petrovits Tivadar: Új kutatási módszerek alkalmazása …. Philatelica 1971/1.

Dr. Lovász András: .A színesszámú krajcáros bélyegek és metszetjavításaik. 2008

Akik rendszeresen látogatták, az elmúlt évek során folyamatosan tapasztalhatták, hogy honlapunk a *www.mafitt.hu* formai megjelenésében sokat változott és tartalmilag is jelentősen gazdagodott. A sok újdonságból próbálunk ezúttal néhányat kiemelni azzal a nem titkolt szándékkal, hogy tagjaink közül mind többeken kedvet kapjanak az ebben való részvételhez, mert segítségüket hosszabb távon e téren sem nélkülözhetjük.

1. ábra. A honlap nyitóoldala

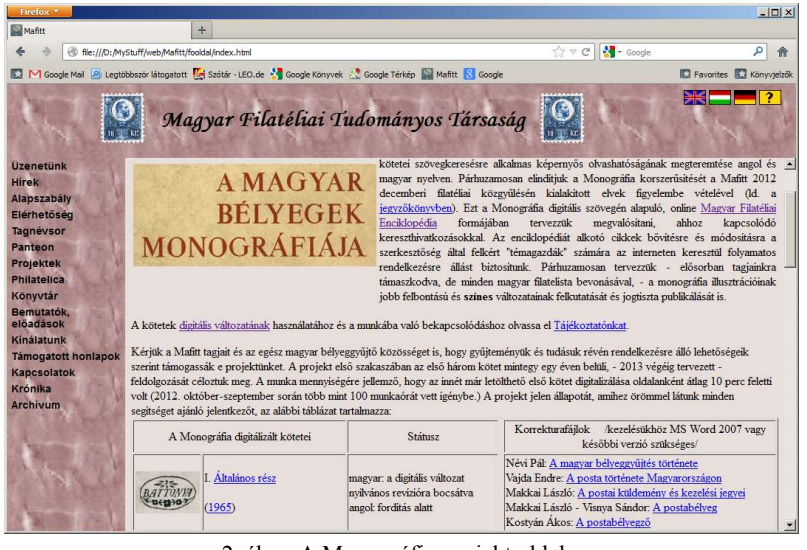
A honlapunkhoz érkezett észrevételeket megfogadva az eredeti tartalom megőrzése mellett megpróbáltunk az eddiginél logikusabb menürendszert kialakítani. Ennek kapcsán vált társaságunkhoz illőbbé oldalaink formai megjelenése és színvilága is. A legtöbb oldal nemcsak informatívabb a korábbinál, hanem az információk rendezettebben és könnyebben megtalálhatóan jelennek meg rajtuk, mint például a „Hírek”, a „Tagság” és „Kínálatunk” oldalakon. A Tagság menüpont jelentősen bővült a filatéliai elismerések és eredmények, valamint a székfoglalók címének és időpontjának feltüntetésével, továbbá — akinek van ilyen — a webes elérhetőségekre (a tagokhoz kapcsolódó honlapokra) való hivatkozással.

A Hírek rovat egy ideje már csak a legutóbbi, mintegy egyéves időszakról tudósit, a régebbiek rendszeresen az Archívumba kerülnek át. A találkozóinkról készült jegyzőkönyvek is eleinte a Hírek között szerepelnek, visszamenőlegesen azonban mind az Archívumból, mind a Mafitt-krónika legelső bekezdéséből is elérhetők.

A 2011-es új elnökség elképzeléseinek megvalósítása során több új, és a filatelisták körében gyorsan ismertté és népszerűvé vált oldal is megjelent honlapunkon. Az első ilyen a Philatelica korábbi számainak megismerhetőségét és letölthetőségét biztosító oldal, valamint készítés alatt álló mindenkori új lapszám szerkesztői oldala volt. Egyébként a Philatelica ily módon való újraindítása az eddigi legsikeresebb kezdeményezésünk. Ebbe sikerült a legtöbb tagunkat bevonni: mint a szerzők és közreműködők névsorából is látható, egyre többen támogatják munkánkat a cikkek megírásával és fordításával.

A Monográfia-projekt előrehaladása során keletkezett a Monográfia szkennelt köteteinek letöltését kínáló weboldalunk. Ide kerülnek fel

folyamatosan a kötetek digitalizált valamint angol nyelvre fordított pdf változatai is: jelenleg az első három köteten dolgozunk. Segítőkre, támogatókra nagy szükségünk van.

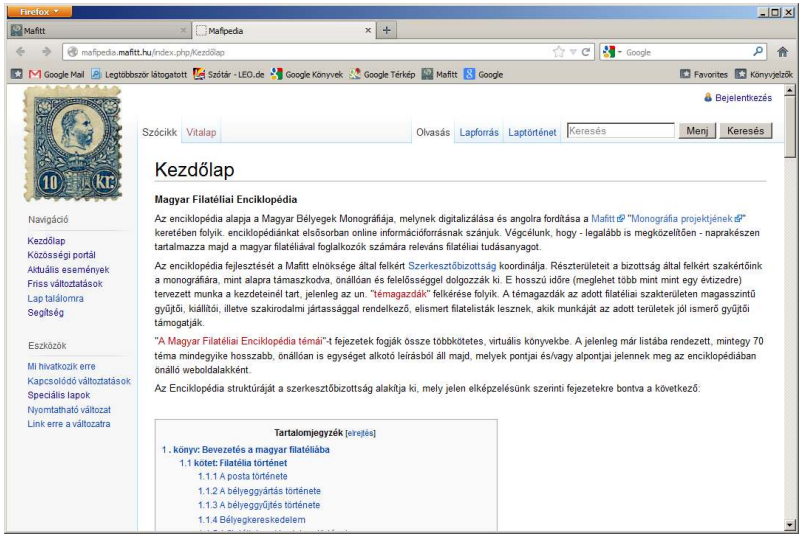

2. ábra. A Monográfia-projekt oldala.
(Innen a monográfia összes szkennelt kötete hozzáférhető, közülük az első három már digitális szövegkeresésre alkalmas pdf formátumban is.)

A Mafitt decemberi filatéliai közgyűlésén a Monográfia korszerűsítési elképzelésére egy olyan koncepció alakult ki, hogy a monográfiát az eredeti szöveg megtartása mellett egy, a mai kor filatéliai igényeinek és szemléletének megfelelő on-line enciklopédiává bővítsük.

E célból egy, az elnökség által megbízott háromtagú szerkesztő bizottság kialakította a munka technikai feltételeit és egyben tartalmi szerkezetét is. Az online „Magyar Filatéliai Enciklopédia" kidolgozása már megkezdődött és elérhető honlapunk Könyvtár valamint Projektek oldaláról is.

Az enciklopédia az interneten önállóan is megcímezhető így: *mafipedia.mafitt.hu*.

3. ábra. A Mafipédia nyitódala

E weboldalt tovább bontva reményeink szerint az adott szakterület legfelkészültebb filatelistái, a szerkesztőség által felkért témagazdák fejlesztik majd. Munkájukat önállóan, a szakszerűségért felelősséget vállalva, gyűjtőtársaikat lehetőségeik és belátásuk szerint bevonva végzik, alapként a monográfia és a magyar filatéliáról szóló hazai és külföldi szakirodalom részben már digitálisan is hozzáférhető szövegeire támaszkodva.

(*SzK*)

Az 1971-ben indított lap félévente jelenik meg, az 1991-2011 közöttit húsz év szünet után színesben nyomtatva, párhuzamosan magyar és angol nyelven is.

A lap digitális lemezmelléklete a Mafitt honlapjáról tölthető le: www.mafitt.hu

The CD attachment is available on the website of Mafitt at www.mafitt.hu

XXIV. évfolyam

ISSN 0324–4806

Magyar Filatéliai Tudományos Társaság
Hungarian Society for Philatelic Researches

H-1074 Budapest, Hársfa u. 47. www.mafitt. hu e-mail: info@mafitt.hu

Ára: 1.800 Ft